

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste

valdkond

Ühiskonnateaduste

instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Anett Peel

**Ajakirjanike rollid eesti meediamaaastikul: meetodi refleksioon ja kirjeldav
analüüs**

Bakalaureusetöö

SHZU.00.024

Juhendaja: Marju Himma-Kadakas, PhD

Tartu 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	6
1.1 Ajakirjanduslikud rollimudelid.....	6
1.1.1 Sekkuja	8
1.1.2 Valvekoer.....	8
1.1.3 Lojalne vahendaja.....	9
1.1.4 Teenindaja.....	9
1.1.5 Infomeelelahutaja.....	10
1.1.6 Kodanikkonna ajakirjanik.....	10
1.2 Ajakirjanike rollid, vahe rolliidealidel ja ajakirjandusliku rolli täitmisel	12
1.3 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	15
2. MEETOD JA VALIM	16
2.1 Toimetuste valimine valimi koostamiseks	16
2.2 Uuringu disain	17
2.3 Kvantitatiivne meetod	18
2.4 Valim.....	19
3. TULEMUSED.....	21
3.1 Uuringu läbiviimine.....	21
3.1.1 Eesti meediamastiku suurus.....	22
3.1.2 Ajakirjanike infokoormus ja tihe töögraafik.....	23
3.1.3 Ajakirjanduskultuuride erinevused	23
3.1.4 Ajakirjanike koostöövalmidus ja kaasamõtlemine.....	24
3.1.5 Tehnilised probleemid.....	25
3.2 Vastajate profiil.....	25
3.3 Ajakirjanike valikuvabadused	31
3.4 Ajakirjanduslikud rollid: isiklik vaatepunkt ja hinnang toimetustel.....	32
3.4.1 Sekkuja roll.....	32
3.4.2 Valvekoera roll.....	34

3.4.3	Lojaalse vahendaja roll.....	36
3.4.4	Teenindaja roll	37
3.4.5	Infomeelelahutaja roll.....	38
3.4.6	Kodanikkonna ajakirjaniku roll	39
3.5	Ajakirjanike hinnang iseenda rollidele.....	41
3.6	Ajakirjanike hinnang toimetuse rollidele	42
4.	JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	44
4.1	Millised piirangud ja soodustavad tegurid mõjutasid uuringu tegemist?.....	44
4.2	Kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös erinevaid ajakirjanduslikke rolle?	45
4.3	Kuidas hindavad ajakirjanikud enda toimetuses esinevaid rolle?	46
	KOKKUVÕTE	47
	SUMMARY	48
	ALLIKAD	50
	LISAD	53
	Lisa 1. Ajakirjanikele saadetud küsimustik	53
	Lisa 2. Ingliskeelne originaalküsimustik	70
	Lisa 3. Personaalne kiri ajakirjanikele.....	82
	Lihtlitsents	83

SISSEJUHATUS

Tiit Hennoste „Uudise käsiraamatu“ (2001:56) järgi peab uudis olema täpne tasakaalukas ja objektiivne, et olla korrektne ja eetiline. Neid omadusi täidab valvekoera roll, mida peetakse eesti ajakirjanduskultuuris rolliideaaliks ja millest kirjutatakse ka enim (Hennoste 2009, Lauristin 2010). Samas Hellmueller, Vos ja Poepsel (2013) on rääkinud 21. sajandil võimalikust objektiivsest ajakirjandusest üleminekut läbipaistvusele orienteeritud ajakirjandusele, kus tasakaalustatud uudis on vähem oluline, kui uudiste loomise protsessi avatus ja ajakirjanike vastutus. Kuigi Eesti ajakirjanduses on au sees valvekoera roll (Hennoste 2009, Lauristin 2010), siis on viimasel ajal Eestis palju diskussiooni tekitanud ka ajakirjanike võimalik kallutatatus.

Samas Hellmueller, Vos ja Poepsel (2013) on rääkinud 21. sajandil võimalikust objektiivsest ajakirjandusest üleminekut läbipaistvusele orienteeritud ajakirjandusele, kus tasakaalustatud uudis on vähem oluline, kui uudiste loomise protsessi avatus ja ajakirjanike vastutus. Kuigi Eesti ajakirjanikud peavad „neutraalse vahendaja“ rolli üldiselt iseenesest mõistetavaks, siis on viimasel ajal Eestis palju diskussiooni tekitanud ka ajakirjanike võimalik kallutatatus.

Ilmselt üks mõjukamaid näiteid meedia kallutatusest Eestis oli 2019. aastal, kui Vabaühendus Piirideta Reporterid (RSF) tõi 2020. aasta ajakirjandusvabaduse edetabelis välja, kuidas Postimehe omanik oli sekkunud ajakirjanike töösse ja kasutanud ajalehti oma konservatiivse maailmavaate edendamiseks ja teiste ettevõtete reklaamimiseks (RSF, 2020). Ajakirjanike kallutatust kritiseerivad tihtipeale ka poliitikud, näiteks Mart Helme, kes on süüdistanud ajakirjanike mitmeid kordi vaskliberaalse ideoloogia kajastamises (Vasli, 2019 ; Matsalu, 2019). Samuti on kallutatust kritiseerinud ajakirjanik Kalle Muuli, kelle sõnul peale EKRE valitsuse liikmeks saamist muutus ajakirjandus ise justkui poliitiliseks parteiks, kes hakkas ühe partei vastu võitlema (ERR.ee, 2020). Suuremat probleemi näeb ta infomeelelahutusliku ajakirjandusliku rolli kasutamises. „Kogu käsitus on läinud väga meelelahutuslikuks. Ka poliitikat ja tõsiseid asju käsitletakse ainult konfliktivõtmes või ainult meelelahutuslikes aspektides.“ (*Ibid.*). Seega tundub kriitikutele, et ajakirjanikud ei täida neilt eeldatavat neutraalse vahendaja rolli vaid sekkuvad ajakirjandusse liiga palju.

Siiski on inimesi, kes usuvad, et ajakirjandus võib eripalgelisem olla. Näiteks ajakirjandusõppejõud Väino Koorberg tõi saates „Suud puhtaks“ välja, et uudis on subjektiivne ning uudise kirjutaja valib, millisest vaatepunktist ta seda vaatab (ERR.ee, 2020). Ka meediainnovatsiooni professor Indrek Ibrus arvab, et ajakirjanduses võib ajakirjanikel olla erinevaid rolle. „Väga hea, et on erinevaid

uudiseid, sest erinevad ajakirjanikud avavad erinevaid tahke ja kui neid tahke on rohkem, siis ongi meediapilt kirjum ja igatüüel võimalik omadel alustel reaalsusest rikkalikum pilt saada.“ (*Ibid.*). Mellado (2015) toob oma teadustöös välja, et kõige neutraalsem uudis pole kunagi 100% erapooletu, sest ajakirjanik peab valima näiteks, millised allikaid loos sisse jätta ja keda kasutada peamise allikana. Kuidas hindavad ajakirjanikud siiski ise enda ja toimetuse rolli eesti meediaruumis?

Minu bakalaureusetöö on osa rahvusvahelisest Journalistic Role performance (JRP) projektist, mille üks eesmärkidest on riigiti uurida, milliseid rolle kasutavad ajakirjanikud oma igapäevatoös. Eesti on üks 45 riigist, mis projektis osa võtab. JRP uuringus on kaks poolt: uudistekstide kvantitatiivne sisuanalüüs ning ajakirjanike küsitlusuuring. Minu töö tugineb küsitlusuuringu andmetel. Kuna uurimistöö kaasab palju eesti uudisajakirjanikke, siis on minu üks eesmärk teada saada, kuidas on Eestis laiamahulist ajakirjanikele suunatud uuringut läbi viia. Samuti on eesmärk näidata, millised ajakirjanduslikud rollid on ajakirjanikele olulised ja kuidas nad hindavad neid oma igapäevatoös ja toimetuses.

Bakalaureusetöö eesmärgini jõudmiseks olen püstitanud järgmised uurimisküsimused.

1. Millised piirangud ja soodustavad tegurid mõjutavad uuringu tegemist?
2. Kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös erinevaid ajakirjanduslikke rolle?
3. Kuidas hindavad ajakirjanikud enda toimetuses erinevaid ajakirjanduslikke rolle?

Eestis on varem viidud läbi Worlds of Journalism (WoJ) uuring, mis käsitleb osaliselt ka ajakirjanike rolle. Erinevus WoJ uuringust seisneb selles, et WoJ tugineb üksnes ajakirjanike küsitlusel, aga JRP uuringus on kombineeritud ajakirjanike küsitlus ning uudistekstide kvantitatiivne analüüs. Seega on teema oluline, sest varem pole nii laiamahulist uuringut ajakirjanike rollide kohta Eestis tehtud.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis annan ülevaate töö teoreetilistest lähtekohtadest. Kõige põhjalikumalt peatun Mellado (2015) rollidimensioonidel, millel põhineb kogu uurimistöö. Teises peatükis kirjutan uuringu ülesehitusest, meetodist ja valimist. Kolmandas peatükis kirjutan tulemustest põhinedes uurimisküsimustel ja lõpetuseks vastan uurimisküsimustele ning arutlen uuringu tulemuste üle.

Soovin südamest tänada oma juhendajat Marju Himma-Kadakat, kes oli kogu uurimistöö valmimise protsessis suureks toeks.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Töö teoreetiliste lähtekohtade peatükis annan ülevaate ajakirjanike rolli mõõtmetest ja dimensioonidest. Samuti selgitan, mis on ajakirjandusliku rolli täitmine ja, miks ei ole alati rolliideaalid ja ajakirjanduslik rolli täitmine kooskõlas.

1.1 Ajakirjanduslikud rollimudelid

Alates eelmise sajandi teisest poolest on rollimudelid olnud oluline osa ajakirjandusuuringutest. Siiski on erinevad autorid tõlgendanud ja analüüsinud uuringutes rolle erinevalt. Aastal 1963 eristas Cohen „neutraalse“ ja „aktiivse osaleja“ ajakirjanduslikud rollid ning Janowitz (1975) „väravavahi“ ja „advokaadi“ rollid.

Hilisemast ajast viisid näiteks Willnat, Weaver jt. (2013) läbi uuringu tuginedes 22 riigi ajakirjanike andmetele ja leidsid, et ajakirjanikud hindavad kõige enam levitaja, analüütiku ja valvekoera rolle. Samas selgus tulemustest, et uuringus osalenud riikide ajakirjanikel olid erinevad arusaamad rollide tähtsusest ja olemusest, mis viitab sellele, et pole olemas universaalseid ajakirjanduslike rolle ja erinevates riikides tähtsustatakse neid erinevalt.

Hanitzsch (2007) soovitas, et ajakirjanduslikud rollid liigitataks kolme mõõtme järgi – sekkumine, võimule suunatus ja turule suunatus. Mellado (2015) eristas samadel alustel ajakirjandusliku rolli täitmise 3 mõõdet – ajakirjandusliku hääle olemasolu, võimusuhted ja auditooriumile lähenemine.

1. **Ajakirjandusliku hääle olemasolu mõõde** viitab sellele, kas ajakirjaniku enda arvamus on uudises olemas või mitte. Kui ajakirjanik oma arvamust uudises välja ei too, viitab see neutraalsele ajakirjandusele ja tähtsustab ajakirjaniku ja faktide vahelist kaugust (Cohen 1963). Kui ajakirjaniku oma arvamus on uudises olemas, tähendab see uudisesse sekkumist. Mida rohkem ajakirjanik sekkub uudisesse, seda suurem on ajakirjandusliku hääle olemasolu ja vastupidi (Mellado 2015: 5).
2. **Võimusuhte mõõde** on seotud ajakirjanike ja võimulolijate vaheliste suhetega. Võimulolijad võivad tegutseda erinevatel aladel, näiteks poliitikas, majanduses või kultuuris. Ajakirjanike ja võimulolijate vahelised suhted on kahesugused. Ühe võimalusena käituvad ajakirjanikud „valvekoerana“ ehk toovad päevavalgele võimulolijate õigusrikkumised või kahtlase tegevuse. Teise võimalusena on ajakirjanikud võimulolijate lojaalsed esindajad, avaldades neile toetust ja kajastades neid ja riiki positiivselt. Mellado (2015) tuletas

võimusuhete mõõtmest kaks rollidimensiooni „valvekoer“ ja „lojaalne vahendaja“, millest kirjutan edaspidi. Need rollidimensioonid on teineteisest sõltumatud. See tähendab, et kui ajakirjanikku iseloomustab valvekoera roll, siis ei pea teda kirjeldama ka lojaalse vahendaja roll (*Ibid.*).

3. **Auditooriumile lähenemise mõõde** kirjeldab seda, kuidas ajakirjanikud oma auditooriumit tunnetavad ja seejärel otsustavad, kuidas inimestele läheneda. Selles mõõtmes on auditoorium ajakirjanike jaoks kodanik, klient või pealtvaataja (Mellado 2015: 6). Olenevalt sellest, kuidas ajakirjanik publikut näeb on võimalik mõõde jagada kolme sõltumatusse rollidimensiooni.

„Kodanikkonna ajakirjaniku“ rolli täitvad ajakirjanikud julgustavad üldsust osalema avalikus arutelus ja ühiskondlikus- poliitilises- ja kultuurielus (Dahlgren 1995, Mellado 2015 kaudu). See roll annab võimaluse ajakirjanikel ka võimalolijaid teavitada sotsiaalsetest vajadustest ja probleemidest (Gunaratne 1996).

Teine rollidimensioon on „teenindaja“, mis loob ajakirjaniku ja publiku vahel kliendi-teenindaja suhte (Mellado 2015: 6). Ajakirjanikud annavad sellel puhul infot, teadmisi ja nõuandeid kaupade ja teenuste kohta, mida auditoorium kasutab oma igapäevaelus.

Infomeelelahutuse eesmärk on informeerida inimesi meelelahutuslikus võtmes. Eesmärk on publikut lõbustada ja tekitada põnevust ning auditooriumi lõõgastumine ja emotsioonid muutuvad tähelepanu keskpunktiks (*Ibid.*).

Mellado (2015) on eelpool kirjeldatud mõõtmel välja töötanud ajakirjanduslike rollide dimensioonid, mis annavad võimaluse võrrelda rolliideaale ajakirjandusliku rolli täitmisega, sest iga dimensioon koosneb tunnustest ja ajakirjanduslikest stiilidest, mis on mõõdetavad uudissisus. Kuna minu uurimistöös üks eesmärk on teada saada, kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös ja toimetuses ajakirjanduslike rolle, siis kasutan just Mellado mudelit.

Mellado (2015) eristab kuus erinevat ajakirjanduslikku rollidimensiooni: sekkuja, valvekoer, lojaalne vahendaja, teenindaja, infomeelelahutaja ja kodanikkonna ajakirjanik. Ta nendib (*Ibid.*), et kuigi kõik kuus dimensiooni on sõltumatud, võivad need praktikas kattuda, sest uudiste sisu võib sisaldada eri rollidimensioonide omadusi samal ajal. Seega ei eksisteeri täiesti universaalseid ajakirjanduslike rollide dimensioone.

1.1.1 Sekkuja

Sekkuja on ajakirjanduslik roll, mille puhul kasutab ajakirjanik uudisloos enda isiklikku arvamust. Sekkuja võib valida uudises pooli ning muutuda seetõttu kindla huvigrupi eestkostjaks. Sekkujad võivad samuti anda teada vajadustest muutuste järele või teha ettepanekuid, kuidas teatud tegevusi saaks paremini teostada (Mellado 2015: 8).

Sekkujale on omane kasutada omadussõnu või kirjutada esimeses isikus. Sekkuja rolli üldiselt kritiseeritakse, sest ajakirjanduses tähtsustatakse neutraalsust ning ajakirjaniku ja faktide vahelist kaugust (Cohen 1963). Siiski on paslik mainida, et isegi kui ajakirjanik teeb uudiseid põhinedes faktidele, kirjutades kolmandas isikus ja vältides oma arvamuse lisamist, ei tähenda see, et lugu on erapooletu (Holfstetter 1976, Mellado 2015: 8 kaudu). Näiteks intervjuuerides peab ajakirjanik siiski valima, millised allikad loosse sisse jätta ja keda ta kasutab peamise allikana, mida ei saa pidada täiesti erapooletuks (*Ibid.*)

1.1.2 Valvekoer

Valvekoera mudeli üks olulisematest elementidest on võimalolijate tegevuse uurimine või kontrollimine. Uuritavad tegevused võivad olla näiteks võimalolijate korrupsioon, pettused, ahistamine, vääртеabe levitamine ja inimõiguste või ettevõtete õiguste rikkumised (Mellado 2015: 9).

Ajakirjanikul on samuti õigus kritiseerida ja mõista hukka ebaseaduslikku või ebaamoraalset tegevust, mida üksikisikud või rühmad ütlevad ja teevad. Valvekoerad võivad oma uudistes kasutada negatiivset tooni ja välja tuua selged lahkkelid. Kui ajakirjaniku ja vastaspoole vahel on olnud konflikt võib ka selle kohta tõendeid jagada (*Ibid.*).

Valvekoera roll on ka kohtuprotsesside kajastamine. Ajakirjanik peab kajastama kohtu- või haldusprotsesse, mis on seotud poliitilise, majandusliku või sotsiaalse võimuga (*Ibid.*).

Valvekoeral on kindel viis informatsiooni kogumiseks. Valvekoerad viivad läbi uurivat reporteritööd. Infot saadakse ulatuslikest uuringutest või teadusuuringutest ja ei sõltu alati nii palju leketest ja kolmandatest allikatest (De Burgh 2008). Selliseid uuringuid tehes võib olla keeruline informatsiooni kätte saada. Seetõttu võivad kasutada ajakirjanikud selleks ka teiste institutsioonide abi (Mellado 2015).

1.1.3 Lojaalne vahendaja

Lojaalse vahendaja rolli puhul toetavad ajakirjanikud võimulolijaid. Nad näitavad riigiasutusi heas valguses ja propageerivad riiklikku või piirkondlikku poliitikat. Samuti loovad nad positiivse kuvandi poliitilisest ja majanduslikust eliidist, kiites nende juhtimis- või isikuomadusi. Tavaliselt kasutavad ajakirjanikud neile viidates positiivseid omadussõnu (Mellado 2015: 10).

Teine võimalus on, et lojaalsed vahendajad keskenduvad äärmuspatriotismile ja rahvusriigile, luues positiivse kuvandi riigist, rõhutades riigi edusamme ja suurendades kuuluvustunnet (Mellado 2015: 10). Lojaalse vahendaja tunnuseks on ka riigi või piirkonna võrdlemine teistega, tuues välja enda riigi või piirkonna positiivsed küljed, riigi võitude kajastamine ja patriotism (*Ibid.*).

On võimalik eristada kahte sorti patriotismi (Mellado 2015: 10). Kommunaalne patriotism kirjeldab lojaalsust oma maa, keele ja kommete suhtes ning poliitiline patriotism on armastust teatud riigi poliitiliste väärtuste struktuuri ja ideaalide vastu (Ward 2010, Mellado 2015: 10 kaudu). Olenemata patriotismi liigist väljendab lojaalne vahendaja armastust oma riigi vastu (*Ibid.*).

1.1.4 Teenindaja

Mellado (2015: 11) pakub välja kaks näitajat, mis iseloomustavad teenindaja rolli ajakirjanduses.

Esimene näitaja on mõju igapäevaelule, kus autor keskendub tagajärgedele või tähendustele, mida teatud sündmused inimeste igapäevaelule avaldavad (Eide ja Knight 1999). Näiteks käib selle näitaja alla uudised uutest koroonapiirangutest või lugu mõnest petuskeemist, mis võib mõjutada auditooriumi igapäeva elu. Samas mõni laiamõõtmelisem probleem, näiteks pikaajalised kliimamuutused selle näitaja alla ei sobi.

Teine näitaja on seotud praktiliste nõuannetega. Eide ja Knight (1999) eristavad kahte viisi, kuidas ajakirjanikud saavad auditooriumile nõu anda. Esiteks nõu auditooriumit ümbritseva kohta – mida teha lärmakate naabritega või kuidas toime tulla valesüüdistustega ja teiseks nõu isiklikus elus – kuidas olla tervislik või säästa raha (*Ibid.*). Tavaliselt kaasavad ajakirjanikud sellistesse uudistesse ka eksperdi (*Ibid.*).

1.1.5 Infomeelelahutaja

Infomeelelahutaja puhul eristab Mellado 6 tunnust, mida ajakirjanikud infomeelelahutuslugude puhul kasutavad – personaliseerimine, sensatsioon, skandaal, eraelu, emotsioon ja morbiidsus.

Personaliseerimise tunnus tähendab seda, et ajakirjanik keskendub loos ühele või mitmele inimesele ja nende intellektuaalsetele, füüsilistele, vaimsetele või sotsiaalsetele tunnustele (Mellado 2015:12). Isikliku elu kajastamine tähendab aga seda, et uudistes kajastatakse inimeste elust osasid, mis pole seotud avaliku huviga ja mida tavaliselt sooviksid inimesed enda teada jätta, näiteks lugu riigi presidendist kui lapsevanemast või lugu ärimehe minevikust. Teemad, mida tihti sellistes lugudes kasutatakse on näiteks armusuhted, afäärid või rahaasjad (*Ibid.*).

Sensatsioonilisus tähendab seda, et uudiste sisu stimuleerib auditooriumi meeli tekitades emotsionaalseid reaktsioone (Grabe jt. 2001). Näiteks rõhutades ebatavalist, muljetavaldavat või ootamatut ja lisades uudisesse liialdatud omadussõnu või metafoore.

Skandaali iseloomustab ebaseaduslik või ebamoraalne käitumine, kuid see ei pea seotud olema avaliku rolliga (Mellado 2015: 12). Seega on skandaalne näiteks teatud seaduserikkumine, kuid see võib olla ka abieluväline suhe, seksuaalkäitumine või koduvägivald. Kui skandaali keskmes on mõni poliitiline afäär, siis seda ei saa infomeelelahutuse alla lugeda. Selleks peab olema tegemist näiteks seksiskandaaliga, mis on seotud eraeluga (*Ibid.*).

Infomeelelahutuses kirjeldatakse emotsiooni intensiivsemalt. Kui tegemist on tekstiga, siis kirjeldatakse emotsioone emotsionaalsete omadussõnadega. Kui võimalik on lisada ka pilt, siis on seal kujutatud tugevaid emotsioone nagu nutmine või karjumine (*Ibid.*).

Ajakirjanduse meelelahutusliku rolli kontekstis on uuritud ka morbiidsust. Morbiidsust seostatakse üldiselt ebameeldivate, õelate ja keelatud lugudega. Ajakirjanikud annavad morbiidsust edasi keskendudes võigastele detailidele näiteks vägivald, kuritegevuse või seksi kohta (*Ibid.*).

1.1.6 Kodanikkonna ajakirjanik

Kodanikkonna ajakirjaniku kohta toob Mellado (2015: 13) välja 9 tunnust, mida ajakirjanikud uudise loomisel kasutavad – kodaniku vaatenurk, kodaniku nõudmised, kodaniku küsimused,

kodanikuliikumiste toetamine, õiguste ja kohustuste osas harimine, taustainfo andmine ja kohalik mõju.

Tunnuste kodaniku vaatenurk, kodaniku nõudmised ja kodaniku küsimused puhul kajastavad ajakirjanikud tavakodanike ja kogukonnajuhtide arvamust avalike küsimuste kohta. Kui kodanikel on oma arvamus uudisloos puhul olemas, siis lisab ajakirjanik nad allikana, et näidata kuidas kodanikud tajuvad erinevaid riiklike otsuseid. Kui kodanikel on mingisugused nõudmised, siis võtab ajakirjanik arvesse kodanike taotlusi või ettepanekuid, näidates, kuidas nende arvates tuleks käsitleda erinevaid poliitilisi otsuseid. Auditooriumi küsimuste puhul vahendab ajakirjanik kodanike muresid võimalolijatele (*Ibid.*).

Kodanikkonna ajakirjanikud annavad teavet kodanike tegevuse kohta, näiteks kampaaniad, mälestusüritused, marsid ja protestid. Nii saab ajakirjanik ka teisi kodanike motiveerida kogukonna üritustel osalema ja rõhutada nende tähtsust (*Ibid.*). Samuti toetab kodanikkonna ajakirjanik kodanikuliikumisi ja toob positiivselt esile eeskujud (*Ibid.*).

Kodanikkonna ajakirjaniku ülesanne on aru saada, mis tekitab kodanike seas arutelusid ja millised küsimused neil on. Üks võimalus nende küsimustele vastuse leidmine on kodanikke nende kohustuste ja õigustes osas harida. Näiteks, mida peab inimene tegema, et saada abirahasid või kus asuvad hääletamispunktid. Teine võimalus on anda uudistes taustateavet. Näiteks, kust tulevad teatud poliitiku seisukohad või otsused, andes teavet tema varasemate väljaütlemiste ja käitumise kohta (*Ibid.*). Samuti on tähtis poliitilise mõju kajastamine, et kodanikud teaksid, mis võib olla teatud otsuste mõju nende külale, linnale või maakonnale (*Ibid.*).

Tabel 1. Ajakirjanduslike rollide tunnused (Mellado, 2015:602, Anett Peeli ja Martin Tederi tõlge ja kohandus)

Ajakirjandusliku rollitäitmise dimensioonid					
Ajakirjanduse kohalolu	Võimusuhted		Auditooriumikeskne lähenemine		
<u>Sekkuja</u> Poole võtmine; Tõlgendamine; Ettepanekud; või nõudmised Omadussõnad; Autori nähtavus	<u>Valvekoer</u> Kahtluse alla seadmine; Kriitika; Paljastamine; Konflikt; Seire ja uuriv ajakirjandus	<u>Lojaalne vahendaja</u> Institutsioonide abistaja; Riiklike ja regionaalsete protsesside toetaja; Poliitilise ja majandusliku eliidi positiivne eestkõneleja; Patriootlik riigi ja edu kajastaja	<u>Teenindaja</u> Igapäevaelu mõju; Nõuanded ja tarbija-soovitused; Indiviidi teavitamine riskidest ja valikute soovitamine	<u>Infomeelelahutus</u> Personalseerimine; Eraelu; Sensatsioon; Skandaal; Emotsioon; Morbiidsus	<u>Kodaniku ajakirjandus</u> Kodaniku vaatepunkt; Kodaniku nõudmised; Kodaniku küsimused; Kodaniku-liikumise toetamine; Õiguste ja kohustuste osas harimine; Taustainfo andmine; Kohalik mõju

1.2 Ajakirjanike rollid, vahe rolliideaalidel ja ajakirjandusliku rolli täitmisel

Shoemaker ja Reese (1996) pakuvad välja, et ajakirjanike arusaam oma rollist ühiskonnas mõjutab nende toodetud uudiste sisu. Hanitzsch ja Vos (2017) tõid välja neli kategooriat, et analüüsida ajakirjanike rolli täitmist – normatiivne roll, tunnetuslik roll, harjutatud roll ja jutustatud roll.

Normatiivne roll seisneb selles, mida ajakirjanikud arvavad, et nad peaksid tegema. See põhineb ootustel, mida ajakirjanikud usuvad, et auditoorium neile annab. Enamik auditooriumi normatiivseid rolle rõhub ajakirjanike panusele demokraatiasse (*Ibid.*). Meedia peaks tagama näiteks informatsiooni asjakohaste sündmuste kohta; andma kommentaare juhiseid ja nõuandeid ning tegutsema valvekoerana, et kritiseerida võimustruktuure (Christians jt., 2009; McQuail, 2000).

Tunnetuslik roll seisneb selles, mida ajakirjanikud tahavad teha. Ajakirjanikul on oma väärtused, tõekspidamised ja hoiakud sellest, mida tähendab ajakirjandus. Selle põhjal kujundab ajakirjanik oma ambitsioonid, mida ta ajakirjanduse kaudu saavutada soovib. Need ambitsioonid on enamasti alateadvuses ja seotud normatiivsete ootustega, mida toimetuse või auditoorium on neile andnud (Hanitzsch ja Vos 2017). Seetõttu tunduvad tunnetuslikud rollisuunitlused ajakirjanikele ilmselged ja iseenesest mõistetavad (Schultz 2007).

Harjutatud roll ehk ajakirjandusliku rolli täitmine iseloomustab seda, mida ajakirjanikud tegelikult teevad. Ajakirjanikud võtavad endale tavaliselt mingi kindla või mõned kindlad rollid, mida nad ajakirjandusliku rolli täitmisesse kaasavad. Samas mõjutavad ajakirjandusliku rolli täitmist mitmed tegurid. Nendeks on kindlasti normatiivne ja ka tunnetuslik roll, kuid alati ei ole võimalik kõiki osasid neist ajakirjanikul harjutatud rollis ellu viia. Näiteks võib toimetuse mingil määral ajakirjaniku autonoomiat piirata (Hanitzsch ja Vos 2017).

Jutustatud roll iseloomustab seda, mida ajakirjanikud ütlevad, et nad teevad. Ajakirjanike jutustatud roll võib erineda nende harjutatud rollist, sest võib juhtuda, et näiteks harjutatud roll ei vasta normatiivse rolli ja tunnetusliku rolli tasemele. Paljudes lääne ühiskondades oodatakse, et ajakirjanikud on alati objektiivsed ja neutraalsed. Seetõttu võib ajakirjanikel olla keeruline tunnustada, kui nad ei ole võimelised alati vastama kõige kõrgematele normatiivsete ootustele (*Ibid.*).

Hanitzchi ja Vosi uuringust selgus (*Ibid.*) et ajakirjaniku rolliideaal ehk tunnetuslik roll ei pruugi vastata harjutatud rolli ehk ajakirjandusliku rolli täitmisele. Samuti ei pruugi kõik ajakirjanike öeldud rollikirjeldused vastata tõele, sest need on läbinud normatiivse rolli ja tunnetusliku rolli filtri. Kuna rolle on uuritud peamiselt sisust eraldatult, on mitmed teadlased innustanud suuremat tähelepanu pöörama sellele, kuidas ajakirjanikud oma rolli näevad ja kuidas nad oma kohustusi praktikas täidavad (Willnat ja Waver 2013; Waisbord 2013; Mellado 2015). Mellado (2015: 597) kirjeldab ajakirjandusliku rolli täitmist, kui „konkreetsete uudistetoimetuse otsuste kollektiivset tulemust ja uudiste edastamise stiili, mida mõjutavad erinevad sise- ja välismõjud, mis võivad takistada, kuid ka võimaldada ajakirjandusliku tegevust.“ Kuna definitsiooni järgi ei ole ajakirjandusliku tegevuse elluviimine ainult ajakirjaniku teha, siis on võimalik, et rolliideaali ja ajakirjandusliku rolli täitmise vahel tekibki lõhe (Mellado ja Van Dalen 2014).

Rollide sisu ja vastavust mõjutavad majanduslik ja organisatsiooniline surve ning sotsiaalsed ja poliitilised süsteemid, milles ajakirjanikud tegutsevad (Heinderyckx ja Vos 2016). Uudistetoimetuses võib lõhet tekitada ajakirjanike autonoomia piiramine (Hanitzsch ja Vos 2017). Väljastpoolt uudistetoimetust võivad piirata ajakirjanike vabadust oma nägemise järgi ajakirjandusliku rolli täita näiteks allikad, reklaamijad, poliitikud ja kultuuriväärtused (Mellado, Humanes 2012). Ajakirjaniku võivad individuaalsel tasemel mõjutada ka psühholoogilised faktorid (Mellado, Van Dalen 2014). Pannes need kolm faktorit kokku on tõenäoline, et tekib lõhe (*Ibid.*)

Uuringutest on selginud, et mõnda rollimudelit on lihtsam praktikas rakendada, kui teisi. Näiteks Jaapanis tehtud uuringus oli väike vahe rolliideaalil ja ajakirjandusliku rolli täitmisel sekkuja rolli puhul, aga suurem valvekoera puhul (Fukuda ja Sako 2012). Sama trend on ka Euroopas. Üldiselt Euroopas tehtud uuringutes suurt vahet rolliideaalidel ja ajakirjanduslikul teostusel ei ole. Taanis ja Šveitsis tehtud uuringutes selgus, et ainuke vahe tekib samuti valvekoera puhul (Pihl-Tingvad 2012; Beck ja Hellmueller 2018).

Mellado ja Van Daleni (2014) väidavad, et suurem vahe valvekoera rollimudeli ja teostuse vahel võib olla ajakirjanike mõjutavate väliste tegurite pärast. Omanik või reklaamija võivad olla vastu sellele, kui üksikute ajakirjanike kavatsused lähevad vastu nende huvidega ja muutuva liiga kriitiliseks.

Lõhet võib mõjutada veel ajakirjaniku rubriiki kuulumine. Mellado ja Van Dalen (2014) usuvad, et kindlasse rubriiki kuulumine annab ajakirjanikele rohkem autonoomiat, mis muudab ka lõhe väiksemaks. Reich (2012) väidab, et ajakirjanikel, kellel on kindel rubriik on kauem aega lugusid kirjutada ja vähem survet, kui teistel ajakirjanikel.

Rolliideaali ja ajakirjandusliku rolli täitmise lõhe uurimine on tähtis, sest annab ülevaate sellest, kuidas ajakirjanikud näevad oma poliitilist ja ühiskondlikku rolli ja kuidas meedia seda rolli praktikas täidab. Kui rolliideaali ja reaalsuse vahel on liiga suur lõhe võib seda võtta, kui ajakirjandusliku autonoomia piiranguna, mis võib osutada väljakutseks demokraatiale (Roland 2009).

1.3 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärk on kaardistada ajakirjanike hinnanguid ajakirjanduslike rollide esinemisele ning analüüsida uuringus kasutatud meetodit.

1. Millised piirangud ja soodustavad tegurid mõjutasid uuringu tegemist?
2. Kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös erinevaid ajakirjanduslikke rolle?
3. Kuidas hindavad ajakirjanikud enda toimetuses erinevaid ajakirjanduslikke rolle?

2. MEETOD JA VALIM

Meetodi ja valimi peatükis annan esiteks ülevaate, kuidas valisin toimetused valimi koostamiseks. Peale seda kirjeldan uuringu ülesehitust kirjutan kasutatud kvantitatiivsest meetodist ja lõpetuseks annan ülevaate valimist.

2.1 Toimetuste valimine valimi koostamiseks

Oma bakalaureusetöö valimis lähtusin JRP projektis ettenähtud kriteeriumitest. Kuna minu uurimistöö on osa JRP eesti uurimisrühma tööst, siis valimi ajakirjanikest koostasin lähtudes erinevate toimetuste uudiste autoritest, mida uuringurühma teised liikmed analüüsisid.

Väljaannete valikul võtsime arvesse JRP projekti kriteeriumeid. Selle kohaselt pidid valimisse kuuluma kõik meediaplatvormid (veeb, raadio, televisioon, ajaleht). Veebiväljaannete puhul valis uurimisrühm valimisse nii veebiväljaandeid, mis ilmuvad ainult veebis kui ka ajalehega kombineeritud väljaandeid. Seega on valimis Postimees.ee ja Delfi.ee, mis on digitaalsed väljaanded, kuid sisaldavad ka ajalehe sisu. Kuna esindatud pidid olema nii era- kui ka avalikud väljaanded, siis kuulub valimisse ka avalik veebiväljaanne ERR.ee, mis ilmub ainult veebis.

Raadiouudiste valikul on valimis kaks uudistesaadet – ERR-i raadiouudiste toimetusest „Päevakaja“ ja Kuku Raadiost uudistesaaade „Päevapilk“, sest need on ainukesed terviklikud raadiouudiste saated Eestis.

Teleuudiste puhul on valimis erameediakanalitest Kanal 2-e „Reporter“ ja TV3-e „Seitsmesed“ ning avaliku ETV „Aktuaalne kaamera“. JRP projekti kriteeriumite alusel pidi olema valimis ainult üks infomeelelahutuse elementidega uudistemagasin, mida tegelikult nii „Reporter“ kui ka „Seitsmesed“ on. Eesti uurimisrühm otsustas võtta valimisse mõlemad, sest eesti meediaturg on küllaltki väike ja seetõttu on ka valim väike.

Ajalehtedest on valimist Postimees Gruppi kuuluv Postimees, Ekspress Grupist Eesti Päevaleht ja Ekspress Gruppi ja Alexela Gruppi kuuluv Õhtuleht.

Tabel 2. Valimis kasutatud väljaanded

Veeb	Raadio	Televisioon	Ajaleht
Postimees.ee (Postimees Grupp) Delfi.ee (Ekspress Grupp) Err.ee (ERR)	ERR-i raadiouudised „Päevakaja“ (Vikerraadio, ERR) Kuku raadio uudised „Päevapilk“ (Raadio Kuku, Postimees Grupp)	„Aktuaalne kaamera“ (ETV, ERR) „Reporter“ (Kanal 2, Postimees Grupp) „Seitsmesed“ (TV 3, All Media Baltics)	Postimees (Postimees Grupp) Eesti Päevaleht (Ekspress Grupp) Õhtuleht (Ekspress Grupp, Alexela Grupp)

2.2 Uuringu disain

JRP uuringus kasutavad kõik osalevad riigid sama rahvusvahelist küsimustiku, mille tõlkisin võimalikult täpselt nii, et see oleks sarnane originaalküsimustega. Küsimustiku saab jagada kuueks plokiks.

Esimese ploki küsimuste eesmärk oli selgitada välja, kas ajakirjanik on praegu tegev. Kui ajakirjanik vastas küsimusele „ei“, siis sattus ta automaatselt küsimustiku viimasele leheküljele, sest me kasutasime valimis ainult tegevaid ajakirjanike.

Teises plokis uurisime ajakirjanikelt, kui tähtsad on rolliteooriast lähtudes teatud ajakirjanduslikud praktikad. Plokk koosnes 40 väitest ja ajakirjanikud said vastata väidetele viiepallisüsteemis ebaolulisest kuni väga oluliseni.

Kolmas plokk koosnes samuti 40 väitest, mis olid täpselt samad eelmise ploki omadega, kuid nüüd pidid ajakirjanikud hindama, kui levinud on need praktikad toimetuses, kus nad töötavad.

Neljas plokk koosneb kuuest küsimusest ja keskendub ajakirjanike vabadustele toimetuses. Siit selgub, kui palju vabadusi on neil töökohal ja kas nad tunnevad ennast turvaliselt.

Viiendas plokis uuritakse vastajalt, milliseid digitaalseid tööriistu ta kasutab ja kas ning kuidas ta oma lugusid reklaamib.

Kuuendas plokis on küsimused vastaja enda kohta. Sealhulgas uuriti ajakirjaniku täpsema ameti, tööstaaži, soo, vanuse ja hariduse kohta.

Kuigi seitsmes plokk võiks sobida ka kuuenda ploki alla, otsustasin need omavahel eraldada, kuna tegemist oli vabatahtliku küsimusega ning kõikides uuringu riikides ajakirjanikud sellele küsimusele vastama ei pidanud ning Eestiski oli see vabatahtlik. Seega ei saa sellest küsimuste ploki ülevaadet kogu valimi kohta. Seitsmes plokk keskendub vastaja, toimetuse ja lugeja maailmavaatele ajakirjaniku perspektiivist.

2.3 Kvantitatiivne meetod

Uuringus kasutasin kvantitatiivset meetodit. JRP projekti eestikeelse küsitluse otsustasime teha ainult interneti teel, et küsimustik jõuaks võimalikult paljude vastajateni ja ajakirjanikud saaksid ise valida sobiva aja, millal seda täita. Veebiküsimustiku peamisteks tugevusteks on selle objektiivsus ja efektiivsus – võimalik on jõuda suure auditooriumini (Almeida, F jt. 2017: 382).

Antud uuringus kasutatud Questionpro platvormi tugevuseks oli võimalus koostada lihtsa ja konkreetse disainiga arusaadav küsimustik, mis andis hiljem väljundina deskriptiivse statistilise meetodi. Seetõttu valisin kõikidest valikutest (Questionpro, SurveyMonkey ja Google Forms) just Questionpro platvormi. Samas peab küsimustikku luues arvestama, et vastajad võivad küsimustele vastata sotsiaalseid norme silmas pidades, eriti kui küsimustik pole anonümiseeritud. Samuti võivad mõned küsimused jääda vastajatele arusaamatuks või nad võivad mõista neid teisiti, kui küsimustiku läbiviijal plaanis oli (Frippiat, D. & Marquis, N 2010:59). Vastuste kvaliteet oleneb ka küsimuste tajutavast raskusastmest, vastajate võimest vastuste meeldetuletamiseks ning küsimustikule vastamise motiveeritusest. Kui vastajad pole motiveeritud küsimustikule vastama, võivad nad valida vastusteks esimese aktsepteeritava väite, ilma pikemalt läbi mõtlemata või keelduma vastamisest sootuks (Frippiat, D. & Marquis, N 2010:64.). Kuna küsimustik on tõlgitud inglise keelest eesti keelde võimalikult sarnaselt ja pole arvestanud eesti ajakirjanike eripäradega, võisid mõned küsimused jääda ajakirjanike jaoks ebaselgeks või põhjendamatuks.

Oma töö analüüsi osas kasutasin Questionpro platvormi, mis andis väljundina kirjeldava statistilise analüüsi ning Excelit, et jätkata seal kirjeldavat analüüsi ja koostada joonised, mis annaks kokkuvõtliku ülevaate analüüsitulemustest.

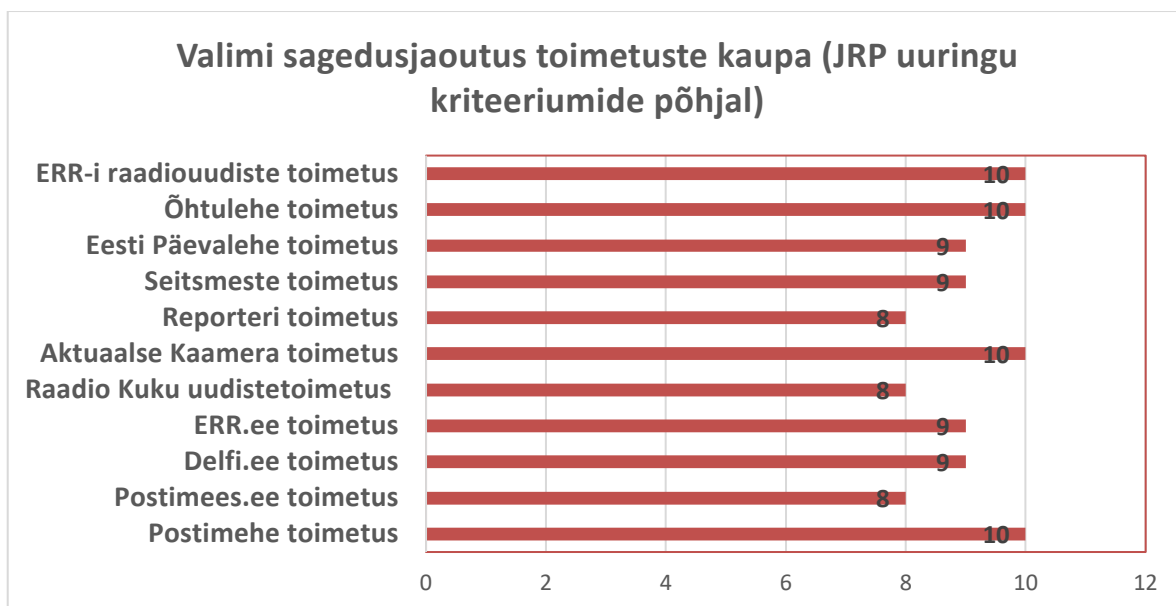
2.4 Valim

Uuringu valimi koostamisel pidi arvestama JRP projekti poolt kehtestatud kriteeriumist: vastajad pidid küsimustiku täitmise ajal töötama ühes meie uurimisgrupi välja valitud toimetuses.

Seega moodustasid valimi eesti ajakirjanikud, kes töötasid küsimustiku läbiviimise ajal Postimehe, Postimees.ee, Delfi.ee, ERR.ee, „Aktuaalse kaamera“, „Seitsmeste“, Kuku raadio, ERR-i raadiouudiste, Eesti Päevalehe või Õhtulehe toimetuses uudislugude valmimise, kirjutamise, tootmise, arendamise või aruandluse alal.

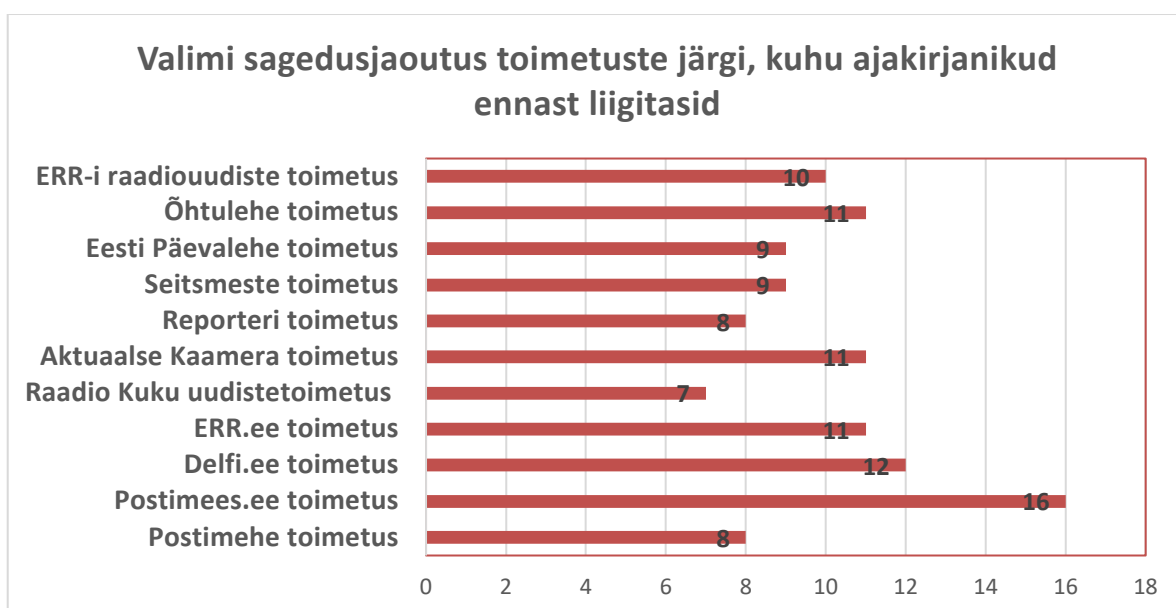
Vastuseid kogusin 30. novembrist kuni 4. aprillini. 4 kuu jooksul saatsime välja palve küsimustikule vastamiseks 142-le ajakirjanikule. Kogu perioodi jooksul vastas küsimustikule kokku 100 ajakirjanikku – 10 Postimehest, 8 Postimees.ee-st, 9 Delfi.ee-st, 9 ERR.ee-st, 8 Raadio Kuku toimetusest, 10 „Aktuaalsest kaamerast“, 8 „Reporterist“, 9 „Seitsmestest“, 9 Eesti Päevalehest, 10 Õhtulehest ja 10 ERR-i raadiouudistest (Joonis 1).

Kokkuvõttes vastas küsimustikule 100 ajakirjanikku ehk plaanitud valimist saime kokku 91% vastustest. Tegemist on väga esindusliku valimiga, sest eesti meediamaaistik pole väga suur – erinevatel hinnangutel kuni 1500 (Pihl, Krusell jt. 2019: 26) ja ajakirjanikke, eriti uudisajakirjanikke, pole palju.

Joonis 1. Küsimustikule vastajate arv toimetuste kaupa JRP uuringu põhjal

Siinkohal tasuks ära märkida, et esimesel joonisel välja toodud ajakirjanike sagedusjaotus toimetuste kaupa on koostatud JRP uurimisrühma analüüsitud lugude põhjal. Ajakirjanikud liigitasime toimetustesse selle põhjal, millises väljaandes nende lugu ilmus. Konvergensuse tõttu on Eestis aga tihti nii, et ajakirjanikud töötavad korraga näiteks ajalehe, telesaate ja raadiouudiste jaoks. Seega, kui küsisime küsitluses ajakirjanike peamist töökohta, märkisid nad end ka mitme toimetuse koosseisu (Joonis 2).

Joonis 2. Toimetused, kuhu ajakirjanikud ennast ise liigitavad

3. TULEMUSED

Järgnevas peatükis annan ülevaate uuringu tulemustest, mille esitamisel lähtun töö uurimisküsimustest. Esiteks teen ülevaate uuringut piiravatest ja soodustavatest teguritest. Peale seda kirjeldan ajakirjanike profiile ja annan ülevaate ajakirjanike valikuvabadustest. Kolmandaks jaotan uuringuküsimused ajakirjanduslike rollide järgi alapeatükkidesse ning toon välja iga alapeatüki all ajakirjanike isikliku vaatepunkti ja hinnangu toimetusele. Viimaks annan ülevaate ajakirjanike kõige olulisematest ja vähem olulisematest ja toimetustes kõige levinumatest ja vähem levinumatest rollitunnustest.

3.1 Uuringu läbiviimine

Ajakirjanikelt andmete kogumiseks kasutavad kõik JRP projektis osalevad uurimisrühmad sama küsimustikku, mis oli algselt inglise keeles. Seega tõlkisin juba olemasoleva küsimustiku inglise keelest eesti keelde.

Kuivõrd nii suures rahvusvahelises küsitluses on oluline, et küsimustik oleks sõnastuslikult erinevates keeltes võimalikult sarnane, siis ei olnud võimalik teha muudatusi, mis erineksid väga palju ingliskeelsest küsimustikust. JRP projekt näeb tegelikult ette, et sama küsimustik oleks teise keelde tõlkides võimalik jälle täpselt samamoodi tagasi tõlkida inglise keelde. Samas oli vaja, et küsimus kõnetaks just eesti ajakirjanikku ning vastaks sealjuures sama ajakirjandusliku rolli täitmisele. Seetõttu tegin eestikeelses küsimustikus siiski mõningaid mugandusi.

- Muutsin mõned väited inglise keelsest küsimustikust eestipärasemaks. Näiteks, kui inglise keelses küsimustikus oli näide, kuidas ajakirjanikud kajastavad vanemate õnne, kes peale tornaadot leiavad oma lapse elusana (Lisa 2), siis eestikeelses küsitluses muutsin ma tornaado lihtsalt õnnetuseks (Lisa 1), kuna tornaadosid üldiselt Eestis ei esine.
- Inglise keelses küsimustikus oli palju rõhutat sõnale „eliit“. Kuna eesti keeles on sõnal „eliit“ alatoon, siis kasutasin selle asemel mõjuvõimsate gruppide iseloomustamiseks omadussõna „mõjukas“.
- Inglise keelses küsimustikus oli valik, kas ajakirjanik vastab küsitlusele veebis, kirjalikult või näost näkku intervjuus. Kuigi projektis võis valida, millist varianti kasutada, siis valisime internetipõhise küsimustiku, sest intervjuude tegemiseks ei olnud uurimiserühmal

piisavalt inimesi. Samuti praeguse koroonaviiruse puhangu tõttu pole võimalik näost näkku intervjuusid teha. Seega eestikeelses küsimustikus seda küsimust ei leia.

- Lisasin küsitluse nimelahtri. Kuna valim on suur, siis on tänu sellele lihtsam järke pidada, kes on juba küsitlusele vastanud. Nime lisamine pole siiski ajakirjanikule kohustuslik, mida seletan lähemalt personaalses kirjas ajakirjanikele (Lisa 3).

Kuna proovisin teha küsimustikus võimalikult väikseid muudatusi, et eestikeelne tõlge ei erineks ingliskeelset, siis ei saanud mõnest küsimusest ajakirjanikud aru. Näiteks üks ajakirjanik andis järgmist tagasisidet: „*Minu jaoks on ebaoluline kasutada hinnangut, kuid kui ma panen ebaoluline, siis kas seda mõistetakse, et see ei ole oluline ja ma kasutangi hinnanguid? Või vastupidi, see on minu jaoks oluline, et ma ei kasutaks, kuid mõistetakse, et see on oluline kasutada?*”.

Sekkuja rolli käsitleva küsimuse puhul sattusid vastajad segadusse, kuivõrd ei mõistnud, kas küsimusega küsitakse ajakirjaniku suhtumist sellesse tegevusse või tema käitumist praktikas. See viitab ühelt poolt meetoodiliselt operatsionaliseerimistasandi puudusele – skaala ebaoluline-oluline vajanuks eesti keeles teistsugust sõnastust. Teiselt poolt polnud aga võimalik skaalade nimetusi muuta nii, et see poleks tekitanud lahknevust ingliskeelse küsimustikuga.

3.1.1 Eesti meediamaastriku suurus

Ettenähtud valimi järgi oleks meil olnud vaja minimaalselt 55 vastajat, seega igast toimetusest 5 inimest. Meie seadsime aga endale palju ambitsioonikama eesmärgi – saada igast väljaandest valimisse 10 ajakirjanikku.

Üheltpoolt on 110 ajakirjaniku valimisse leidmine Eestis keeruline. Eestis on väike meediamaastrik, näiteks Kuku raadios töötab kaheksa inimest, seega sealt polnud isegi võimalik piisavalt akirjanikke kokku saada. Samuti pidi arvestama JRP projekti reeglitega, mille järgi koostas valimi erinevate toimetuste uudiste autoritest, mida uuringurühma teised liikmed analüüsisid. Seetõttu sai valimisse kaasata ainult kindlaid toimetuse ajakirjanikke.

Teisalt annab Eesti väike meediamaastrik tegelikult valimi koostamisel ka eelise. Nimelt on paljud ajakirjanikud lõpetanud sama eriala, seega suhted ajakirjanike ja ülikooli vahel on head ja koostöö toimetustega sujub. Samuti on eeliseks see, et nii mul kui ka mu juhendajal on tuttavaid ajakirjanikke, kelle poole sai pöörduda sõbralik-isikliku pöördumisega.

3.1.2 Ajakirjanike infokoormus ja tihe töögraafik

Kuivõrd ajakirjanikud on suure infokoormuse all ei pruugi nad märgata neile saabunud päringuid või kiire töötempo tõttu võivad vältida küsimustikele vastamist, iseäranis kui uuringupalve saabub paljudele korraga või peidetud saajatega listina. Seepärast saatsime kirjad nimeliselt igale ajakirjanikule eraldi, pöördudes nagu eelnevalt mainitud isiklikult tuttavate ajakirjanike poole sõbralik-isikliku pöördumisega.

Siiski pidi tihtilugu ajakirjanikele saatma palvet korduvalt, sest info- ja töökoormuse tõttu võis palve jääda nägemata. Seega ei olnud probleem tavaliselt selles, et ajakirjanikud ei soovinud küsimustikule vastata vaid e-kiri kadus teiste seas lihtsalt ära. Kordusmeilid saatsin tavaliselt kahe nädalase vahega ja maksimaalselt kolm korda. Kui kolmandal korral vastust ei tulnud, siis eeldasin, et ajakirjanikul pole aega või soovi küsimustikule vastata.

Põhjuseks võib olla ka küsimustiku pikkus. Ajakirjanike tööpäevad on tihedad ja tagasisidest tuli välja, et ajakirjanikel oli keeruline leida aega küsimustiku täitmiseks. Saime ajakirjanikelt õigustatud kriitikat, sest alguses märkisime küsimustikku, et küsitluse täitmine võtab aega 10 minutit. Tegelikult statistika kohaselt võttis ajakirjanikel küsitluse täitmine keskmiselt aega 28 minutit, mis on mitmekordselt suurem ajakulu. Ajakirjanike tagasisidest tuli välja, et seetõttu pidid mõned vastajad küsitluse pooleli jätma või oli raske sobivat aega leida, sest uuringu täitmine võttis oodatust kauem aega.

Enne küsimustiku laiali saatmist me tegelikult testisime, kui kaua selle täitmine võiks aega võtta. Kuna testijateks olid samad inimesed, kes küsimustiku tõlkisid, oli lihtsam küsimusi lugeda ja mõista. Sellest kogemusest võib tulevikuks teadmiseks võtta kaks asja: 1. küsitluse täitmise aega peaks mõõtma inimeste peal, kes pole küsimustikku varem teinud; 2. kaaskirjas tasub märkida pigem rohkem kui vähem aega, sest siis on katkestamiste hulk väiksem ning kui inimesel jääb küsimustiku vastamiseks aega üle (mitte puudu), siis on ta ilmselt ka positiivsemalt meelestatud.

3.1.3 Ajakirjanduskultuuride erinevused

Ajakirjanike tagasisidest tuli välja, et mõnele ajakirjanikule tunduvad küsimused elementaarsed. Siinkohal tasuks mainida, et kuna tegemist on rahvusvahelise uuringuga, siis ajakirjanduslikud praktikad, mis näivad Eestis tuttavad ja elementaarsed, ei pruugi igal pool kehtida. Näiteks riikides, mis on alles demokraatiale üleminekufaasis võivad ajakirjanikud täita lojaalse vahendaja

ajakirjaniku rolli, sest kardavad endiselt diktatuurirežiimi. Samas ajakirjanikud kommertsmeedia väljaannetes võivad kasutada väga tugevalt infomeelelahutuse rolli ning mitte-demokraatliku riigi ajakirjanikel oleks sobivam kasutada lojaalse vahendaja rolli (Mellado, 2019).

Lisaks peegeldub siit aga ka Eesti ajakirjandusruumile omane ajakirjanduskultuur: ajakirjanik peab elementaarseks, et professionaalne ajakirjanik hoiab arvamuse ja fakti lahus. Siit tuleb esile ka akadeemilise ajakirjandusõppe mõju. Samas nähtub, et teatakse, kuidas näeb fakti ja arvamuse lahus hoidmist ette Eesti ajakirjanduskultuur, mis sarnaneb anglo-ameerika omaga, kuid ei teadvustata, et teistsuguse ajakirjanduskultuuriga riike (nt autoritaarsetes režiimides või noortes demokraatlates) on samuti olemas, kuid toimivad teistsugustel põhimõtetel.

3.1.4 Ajakirjanike koostöövalmidus ja kaasamõtlemine

Ajakirjanike koostöövalmidus ja kaasamõtlemine soodustas kindlasti uuringu läbiviimist. Ajakirjanikud küsisid täpsustavaid küsimusi, kui nad mingis küsimuses kindlad ei olnud, näiteks üks ajakirjanik täpsustas: „*Kas küsimuses, kui tähtsad on teile kui ajakirjanikule järgmised ajakirjanduslikud praktikad, on mõeldud uudiste kirjutamisel või laiemalt? Kaasa arvatud arvamused, päevakommentaariid, juhtkirjad jne? Ses suhtes siin on teatud erinevused, et uudis ja kommentaar on ikka eraldi asjad jne.*”.

Kuna ajakirjanikud kirjutavad lisaks uudistele ka muudes žanrites, siis oli see igati õigustatud küsimus. Mujal ajakirjanduskultuurides on sageli reporterite ja arvamustoimetajate rollid rohkem eraldatud kui Eestis. Samas uuringu kutses oli viidatud siiski uudiste kirjutamisele. Seega oli mitu ajakirjaniku, kes täpsustasid, kas nad peavad vastama sellele lähtuvalt uudiste kirjutamisest või üldse nende töös tervikuna. See tagasiside on hea märk, sest näitab, et vastajad võtsid küsimustikule vastamist süvenemise ja põhjalikkusega.

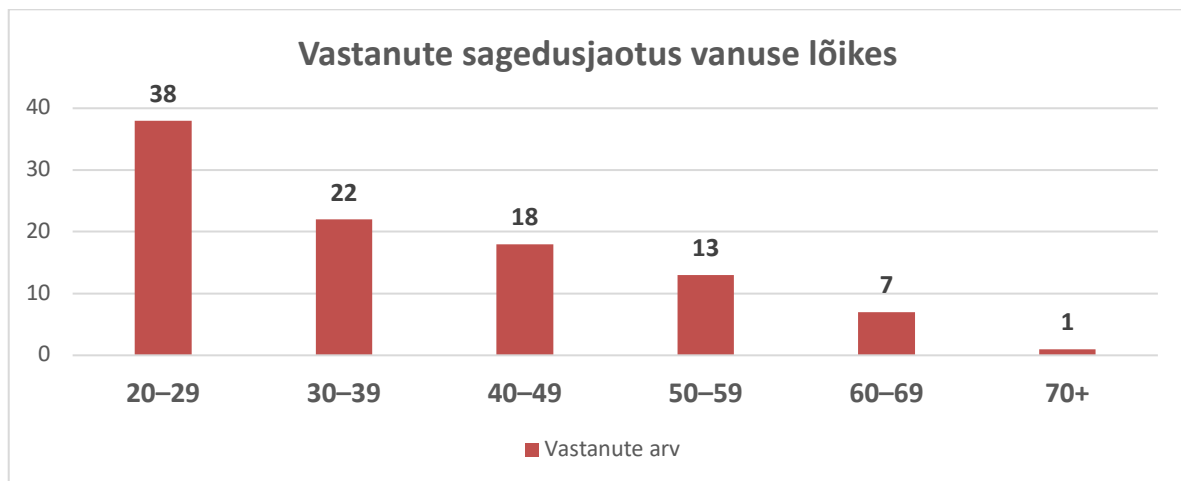
Ajakirjanike koostöövalmidust ei tundunud mõjutavat ka delikaatsed küsimused. JRP uuringus osalenud teiste riikide tagasisidest tuli välja, et ajakirjanikud võivad uuringusse suhtuda umbusklikult, sest küsimustik sisaldab maailmavaatelisi küsimusi. Eestis üheltpki ajakirjanikult tagasisidet ei tulnud, et see oli põhjuseks, miks küsimustikule vastamata jäeti. Samas olid maailmavaatelised küsimused ka vabatahtlikud ja üheksa ajakirjanikku otsustas jätta neile vastamata. Tasub märkida, et delikaatseid küsimusi ei kasutada uuringus pahatahtlikult ja vastused üldistatakse, et tagada anonüümsus nii ajakirjanikele kui ka toimetustele.

3.1.5 Tehnilised probleemid.

Kuna Questionpro platvorm, kus ma küsimustiku koostas, ei salvestanud ajakirjanike vastuseid enne lõplikku ära saatmist, siis näiteks ühele ajakirjanikule, kes vastas küsimustikule telefonis tuli kõne vahele ja peale seda ta enam küsimustikule vastamist jätkata ei saanud. Teisel ajakirjanikul oli internetiühendusega probleemid ja lõpuks ära saates kadusid ka kõik vastused. Ei saa eeldada, et niigi pikale küsimustikule jõuaks ajakirjanik kaks korda vastata. Kuigi Questionpro platvorm töötas muudu ideaalselt, jäi seetõttu vastamata küsitlusele kahel ajakirjanikul. Taolisi pikki küsimustikke koostades on kindlasti vaja enne üle kontrollida, et platvorm oleks võimalikult töökindel.

3.2 Vastajate profiil

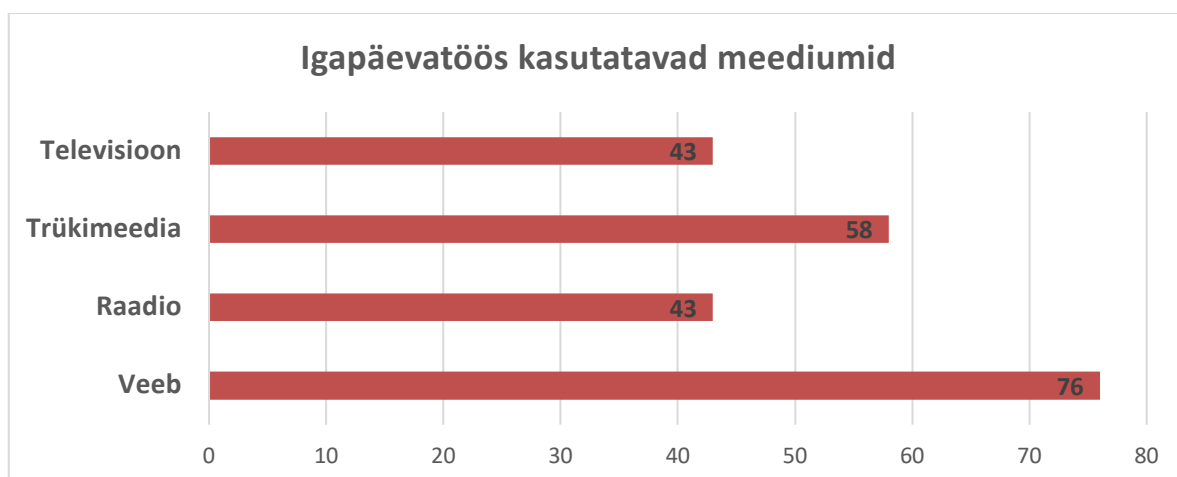
Vastajatest kuulus kõige rohkem ajakirjanikke vanusegruppi 20–29, mis moodustas kogu valimist 38%. 30–39, 40–49 ja 50–59 aastaseid oli vastavalt 22%, 18% ja 13%. Üle 60 aastaseid vastajaid oli seitse ja valimisse kuulus ka üks üle 70aastane ajakirjanik (Joonis 3).

Joonis 3. Vastanute sagedusjaotus vanuse lõikes

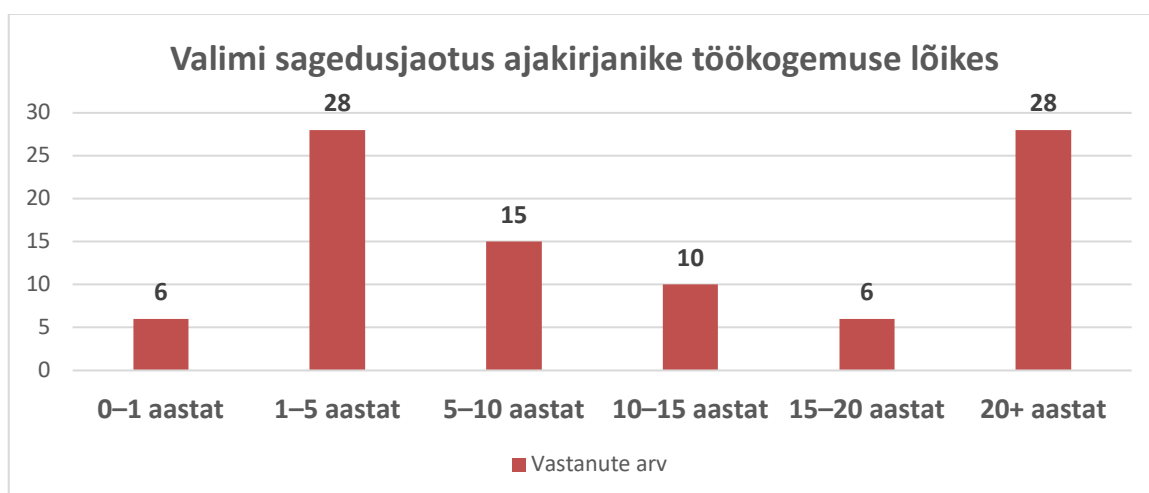
Mehi oli vastanute seas 50% ja naisi samuti 50%, seega jagunes vastajate arv võrdselt.

Meediumitest kasutavad ajakirjanikud kõige rohkem igapäevaselt veebi, mis moodustas kogu vastustest 35%, järgnes trükimeedia 26%-ga ja televisioon ning raadio mõlemad 20%-ga. Ka siin peab arvestama konvergentsusega. Ajakirjanikud, kes kasutavad oma igapäevatöös mitut erinevat meediumit, valisid mitu erinevat varianti (Joonis 4).

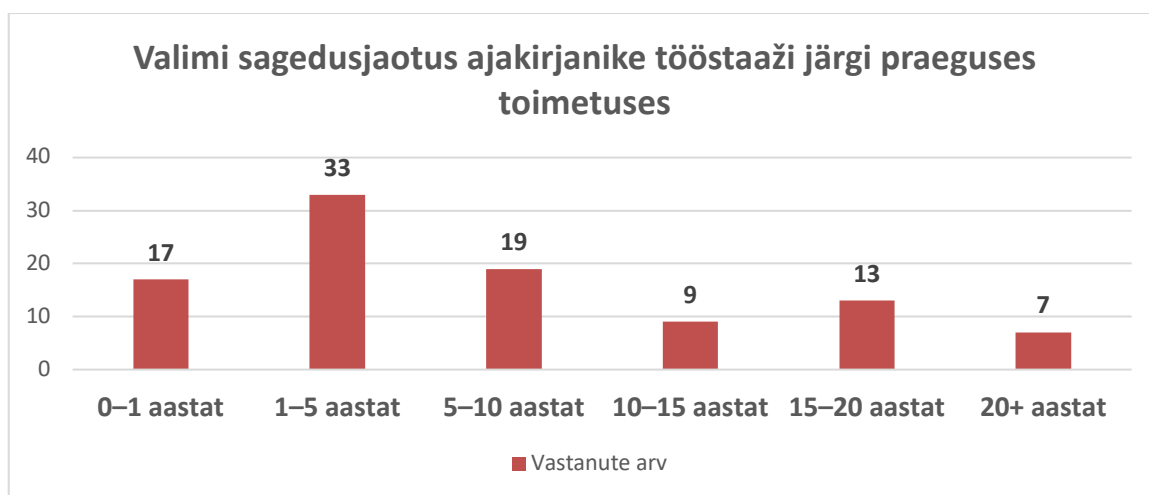
Joonis 4. Igapäevatöös kasutatavad meediumid

Töökogemuse lõikes oli kõige rohkem valimis ajakirjanikke, kes on töötanud ajakirjanikuna 1–5 aastat või 20+ aastat (28%). Kõige vähem ajakirjanikke märkisid enda töökogemuseks 0–1 aastat või 15–20 aastat (6%) (Joonis 5).

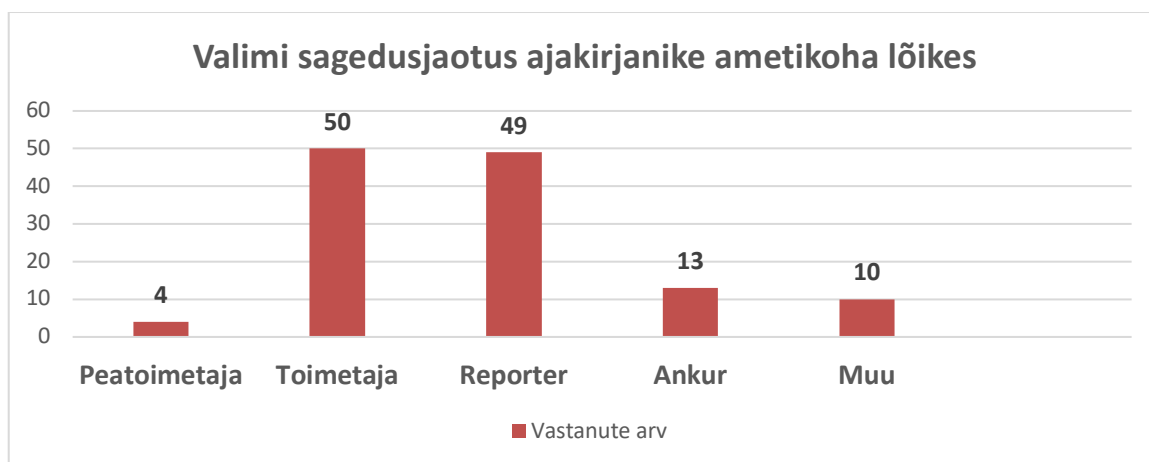
Joonis 5. Valimi sagedusjaotus ajakirjanike töökogemuse lõikes

Praeguses toimetuses on vastajad kõige rohkem töötanud 1–5 aastat (33%). Üsna suure osakaalu moodustavad ka vastajad, kes on praeguses töökohas olnud 5–10 aastat. Paljud ajakirjanikud on alles uude toimetusse tööle läinud ja töötanud seal alla aasta (17%). Vastajate seas esineb ka 7 ajakirjanikku, kes on samas toimetuses töötanud üle 20 aasta (Joonis 6).

Joonis 6. Valimi sagedusjaotus ajakirjanike tööstaazi järgi praeguses toimetuses

Enamik ajakirjanike märkisid oma ametikohaks toimetaja (50) või reporter (49). Ankru ametit pidavaid ajakirjanikke oli valimis 13 ja peatoimetajaid 4. Ajakirjanikel oli võimalus ka ise enda ametikoht kirja panna, kui valikutest ükski variant ei sobinud. Tavaliselt oli selleks ametikohaks vastutav toimetaja. Ka selle küsimuse puhul oli ajakirjanikke, kes töötavad mitmel ametikohal (Joonis 7).

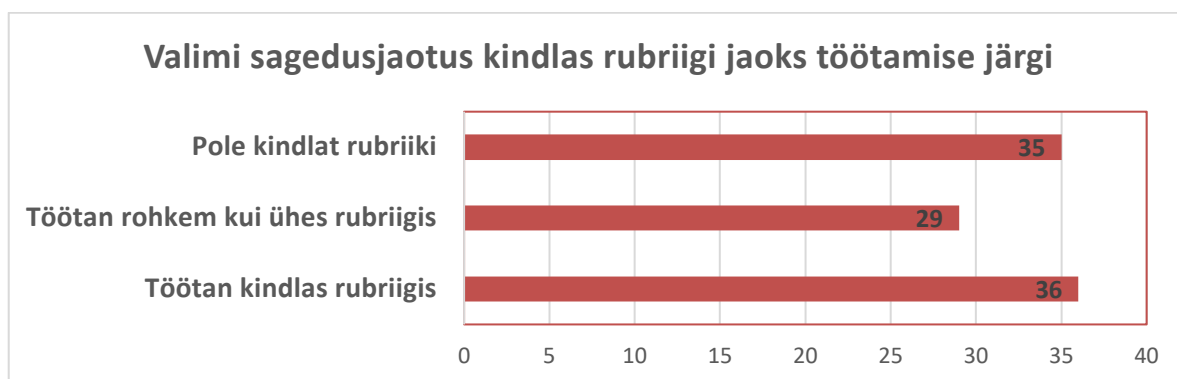
Joonis 7. Valimi sagedusjaotus ajakirjanike ametikoha lõikes

Joonis 7-l oleva ametikohtade jaotuse kohta tuleb täiendavalt öelda, et eesti uudistetoimetused nimetavad toimetajateks ka tegelikult peamiselt reporteri tööd tegevaid inimesi. Seega on põhjendatud, miks on toimetajate osakaal kogu ametikohtade esindatuses sedavõrd suur.

Kuna ajakirjanikel on erinevad tööülesanded ja mõnel juhul töötavad ajakirjanikud mitmel erineval ametikohal, siis oli paljudel ajakirjanikel keeruline määrata, kui palju lugusid nad nädala jooksul teevad. Vastused varieerusid vahemikus 0–150. Nädala jooksul tehtavate lugude mediaan oli kuus ja

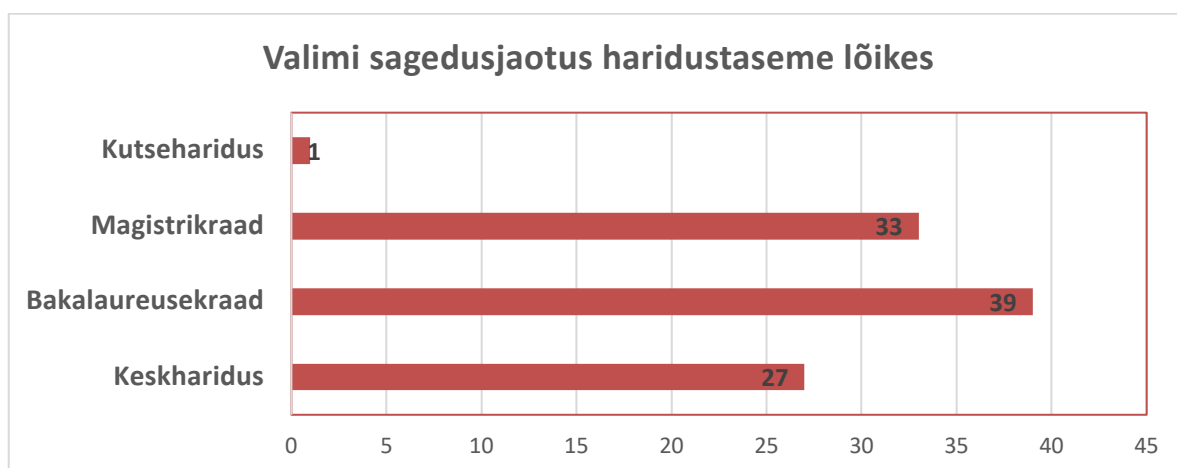
keskmise 11. Siiski leidsid paljud ajakirjanikud, et olenevalt nädalast ja nende tööülesannetest erineb nädalas kirjutavate lugude arv tihti.

Kindla rubriigi jaoks töötamise järgi valimis suuri erisusi ei tekkinud. Üsna võrdselt oli ajakirjanikke, kes töötavad kindlas rubriigis (36%), kes töötavad rohkem kui ühes rubriigis (29%) ja kellel pole kindlat rubriiki (35%) (Joonis 8).

Joonis 8. Valimi sagedusjaotus kindla rubriigi jaoks töötamise järgi

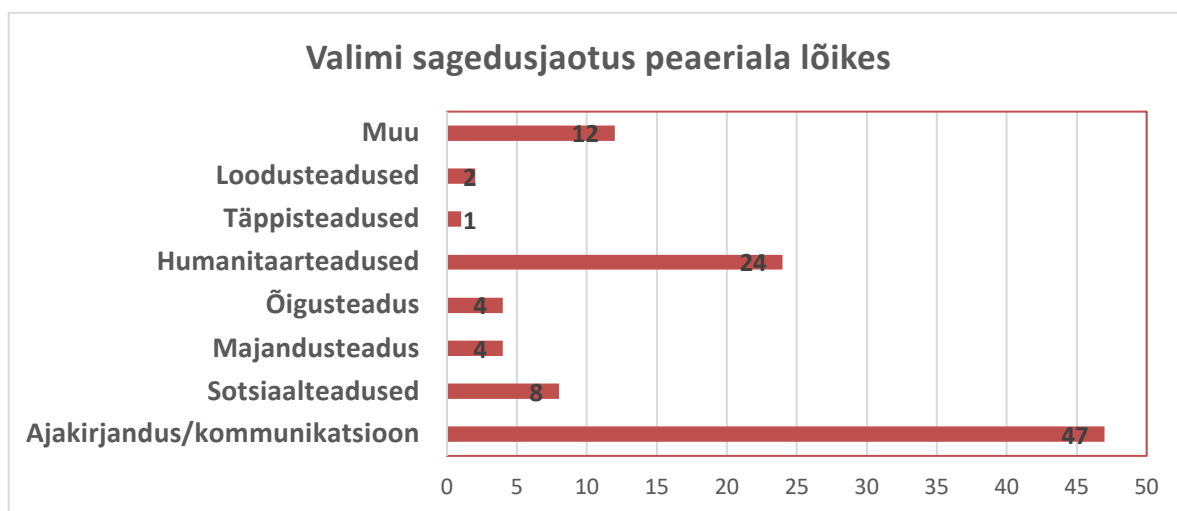
Enamik vastanutest omavad bakalaureusekraadi (39), paljudel vastanutel on ka magistrikraad (33). 27 ajakirjanikku märkisid enda hariduseks keskhariduse ja 1 kutsehariduse (Joonis 9).

Joonis 9. Valimi sagedusjaotus haridustaseme lõikes

Bakalaureuse- ja magistrikraadi omanikest ülekaalukalt on lõpetanud ajakirjanduse või kommunikatsiooni eriala (48%). Järgnevad humanitaarteaduste kraadi omanikud (24%). Märksa

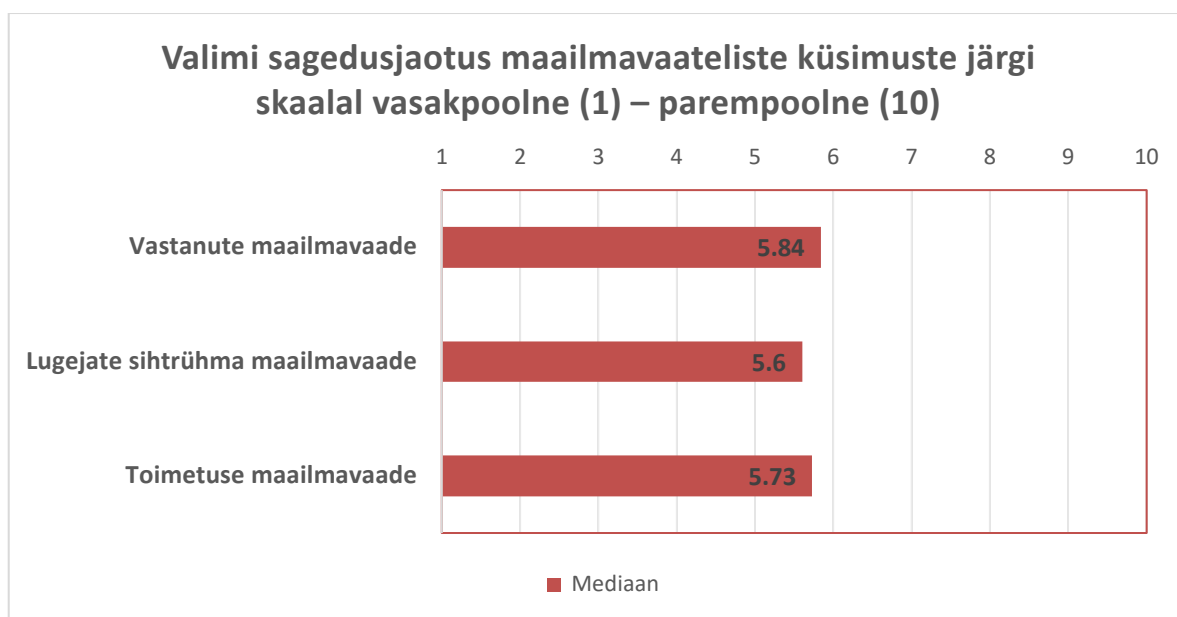
vähem on ajakirjanikud lõpetanud sotsiaalteaduste, majandusteaduste, õigusteaduste ja loodusteaduste erialasid. Valimis on ka 1 inimene, kes on õppinud täppisteaduseid.

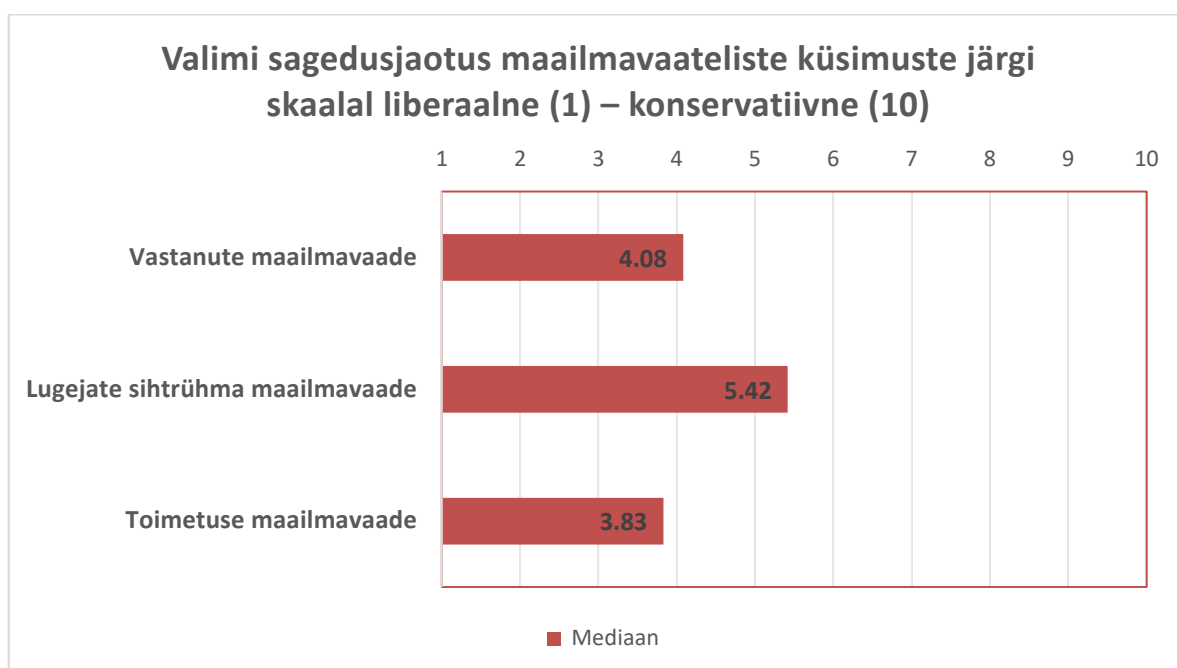
Joonis 10. Valimi sagedusjaotus peeriala lõikes.

Ajakirjanikel oli võimalik vastata ka vabatahtlikult kolmele küsimusele enda maailmavaadete, toimetuse maailmavaadete ja toimetuse lugejate maailmavaadete kohta. Vastata oli võimalik kümnepalliskaalal, kus esimesel skaalal tähendas 1 liberaalseid vaateid ja 10 konservatiivseid vaateid ning teisel skaalal 1 parempoolseid vaateid ja 10 vasakpoolseid vaateid. Kuna vastamine oli vabatahtlik, siis ei ole esindatud kõigi arvamus, vaid küsimustikule vastas 91 ajakirjanikku 100-st. Lähtudes mu uurimistöö eesmärkidest ja küsimuse diskreetsusest, pole vaja eraldi välja tuua ei toimetuste ega ajakirjanike kindlaid arvamusi. Kirjeldan tulemusi ainult läbi mediaani. Mediaani kasuks otsustasin, sest vastustes esineb erindeid ja seetõttu annab mediaan kõige parema ülevaate tulemustest.

Jooniselt 11 nähtub, et vastajate enda, lugejate sihtrühma ja toimetuse maailmavaade paikneb küsitlusele vastanute hinnangul tsentris. Seejuures konservatiivsel ja liberaalsel skaalal on maailmavaade mõnevõrra erinev. Nimelt on vastajate enda ja toimetuse maailmavaade veidi kaldu liberaalse poole, samas lugejate sihtrühm jääb tsentrisse (Joonis 12).

Joonis 11. Valimi sagedusjaotus maailmavaateliste küsimuste järgi skaalal vasakpoolne (1) – parempoolne (10)

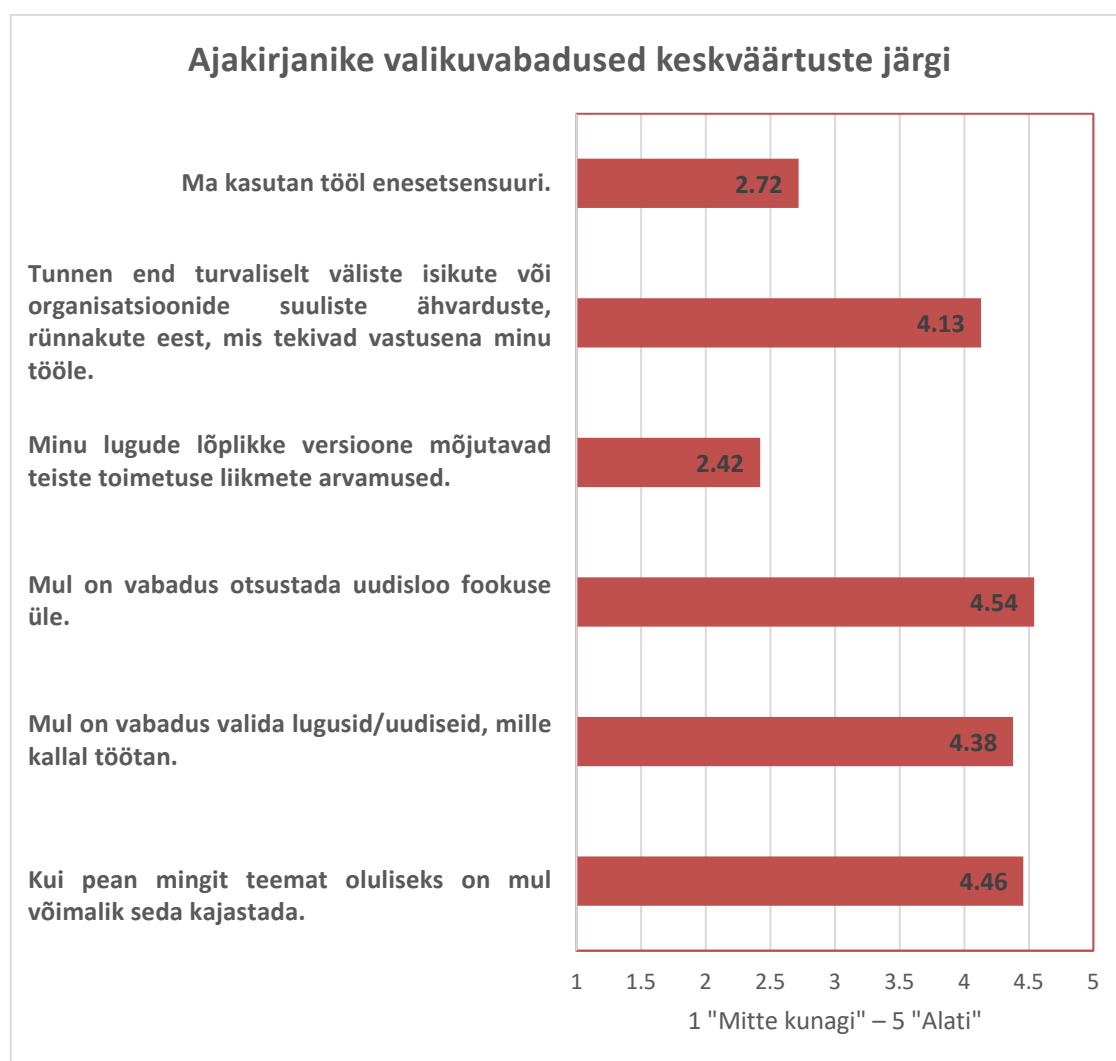
Joonis 12. Valimi sagedusjaotus maailmavaateliste küsimuste järgi skaalal liberaalne (1) – konservatiivne (10)

Kuna vastuste põhjal arvutatud mediaanid jäävad iga küsimuse põhjal pigem tsentrisse, saab järeldada, et ajakirjanike seas on arvamuste paljusus ja ka ajakirjanikud ise hindavad lugejate maailmavaadet mitmekesiseks. Seega on nii liberaalsete kui ka konservatiivsete, nii vasakpoolsete kui ka parempoolsete vaadetega ajakirjanikke.

3.3 Ajakirjanike valikuvabadused

Küsimuses ajakirjanike valikuvabaduste kohta pidid vastajad hindama, kuidas viiepallisüsteemis (1 „Mitte kunagi“, 2 „Harva“, 3 „Raske öelda“, 4 „Tihti“ ja 5 „Alati“) antud väited nende igapäevase töö kohta kehtivad.

Selgus, et enamik ajakirjanikest saavad tihti või alati otsustada uudisloo fookuse üle, neil on vabadus valida lugusid või uudiseid, mille kallal nad töötavad ja kui nad peavad mingit teemat oluliseks, on neil võimalik seda ka kajastada. Samuti mõjutavad harva ajakirjanike uudiste lõplikke versioone teiste toimetuse liikmete arvamused (Joonis 13).

Joonis 13. Ajakirjanike vabadused keskväärtuste järgi

Vastuste põhjal võib ka järeldada, et ajakirjanikud tunnevad ennast üsna turvaliselt väliste isikute ja organisatsioonide suuliste ähvarduste eest, mis tekitavad vastusena nende tööle.

Väite kohta, mis uuris tööl enesetsensuuri kasutamise kohta jäi variantide „harva“ ja „raske öelda“ vahele (Joonis 13). Seega võib järeldada, et ajakirjanikud võivad enesetsensuuriga kokku puutuda, kuid pigem vähesel määral.

3.4 Ajakirjanduslikud rollid: isiklik vaatepunkt ja hinnang toimetustel

Järgnevas alapeatükis toon välja, kuidas ajakirjanikud suhtuvad enda isiklikesse rollidesse ja kuidas nad hindavad ajakirjanduslike rolle enda toimetuses. Ajakirjanikud hindasid mõlemat kategooriat viiepallisüsteemis, kus 1 tähendas „Ebaoluline“ ja 5 tähendas „Väga oluline“ (Tabel 3).

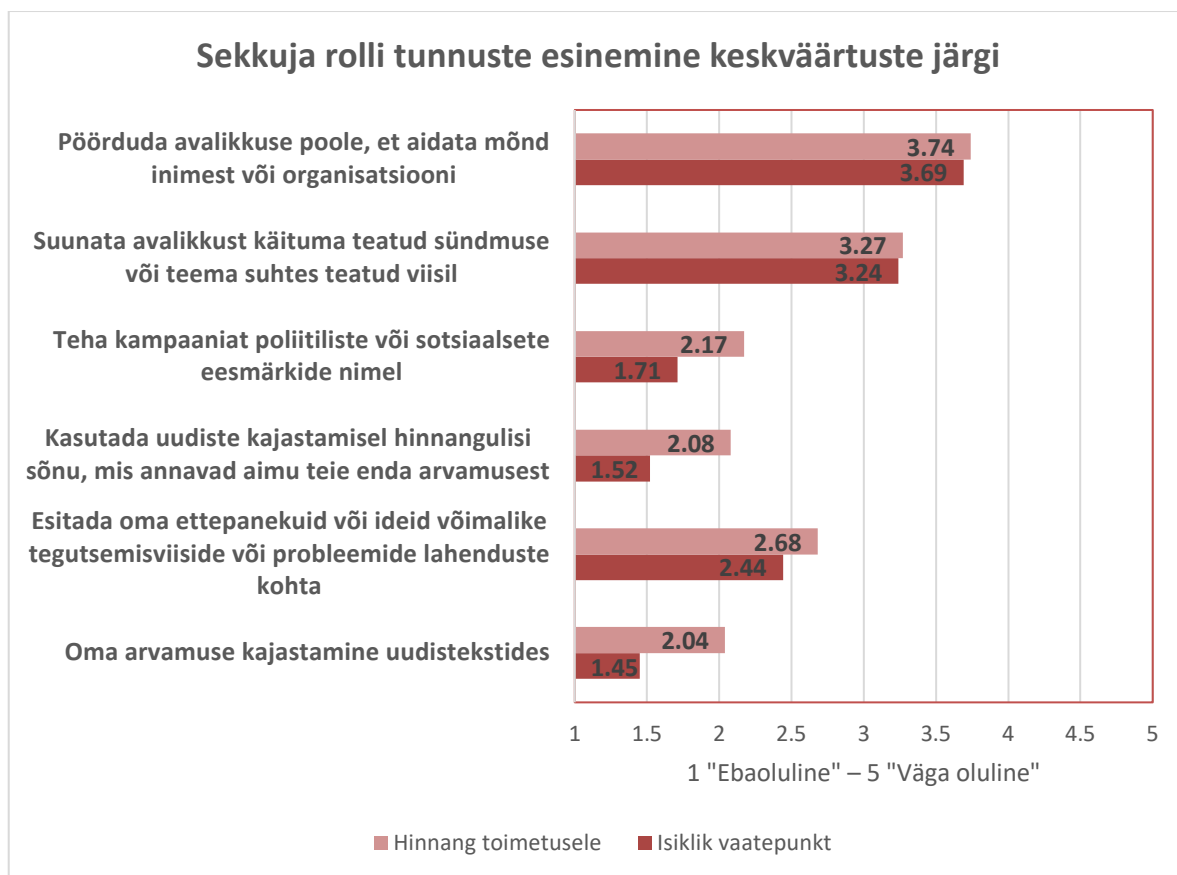
Kõik tulemused on esitatud keskväärtuste järgi, sest üheski küsimuses ei esinenud suuri ekstreemsusi. Arvutasin iga rollidimensiooni vastuste põhjal ka standardhälve, mille väärtus oli väike, seega vastuste hajuvus on väike. Seetõttu leidsin, et keskväärtuste kasutamine annab tulemustest piisava ja kokkuvõtliku ülevaate. Tabel 3 kehtib kõigi järgmiste jooniste kohta.

Tabel 3. JRP küsimustiku vastusevariandid iseloomustamaks rolli tunnuste esinemist

1	Ebaoluline
2	Mitte väga oluline
3	Raske öelda
4	Üsna oluline
5	Väga oluline

3.4.1 Sekkuja roll

Sekkuja rolli üldiselt ajakirjanikud väga oluliseks ei pidanud. Vastajate meelest pole oluline või pole väga oluline kajastada oma arvamust uudistekstides, kasutada uudiste kajastamisel hinnangulisi sõnu, mis annavad aimu enda arvamusest, või teha kampaaniat poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel. Samuti ei peeta väga oluliseks esitada oma ideid võimalikke tegutsemisviiside või probleemide lahenduste kohta (Joonis 14).

Joonis 14. Sekkuja rolli tunnuste esinemine keskväärtuste järgi

Kahtlevale seisukohale jäävad ajakirjanikud küsimuse osas, kas avalikkust peaks suunama käituma teatud sündmuse või teema suhtes teatud viisil, näiteks julgustada avalikkust pärast maavärinat võtma kasutusele ohutusmeetmeid või kutsuda inimesi üles hääletama järgmistel valimistel.

Olulisemaks peavad ajakirjanikud pöörduda avalikkuse poole, et aidata inimest või organisatsiooni. Näiteks kajastada, kui inimene on teadmata kadunud või kellegi päästmiseks on vaja teatud veregruppi.

Ajakirjanike hinnang rollidele toimetuses on üsna sarnased ajakirjanike enda omadega. Ehk sekkuja roll ei ole ajakirjanike meelest ka nende toimetustes väga levinud. Natuke suuremad erinevused tekkisid kampaania tegemisel poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel, kus ajakirjanikud nõustusid, et see pole väga levinud, kuid keskmine oli kõrgem ajakirjanike isiklikust vaatepunktist. Sama tuli välja väite puhul, mis keskendus uudiste kajastamisel hinnanguliste sõnade kasutamisele, mis annavad aimu enda arvamusest ja oma arvamuse kajastamisele uudistekstides (Joonis 14).

3.4.2 Valvekoera roll

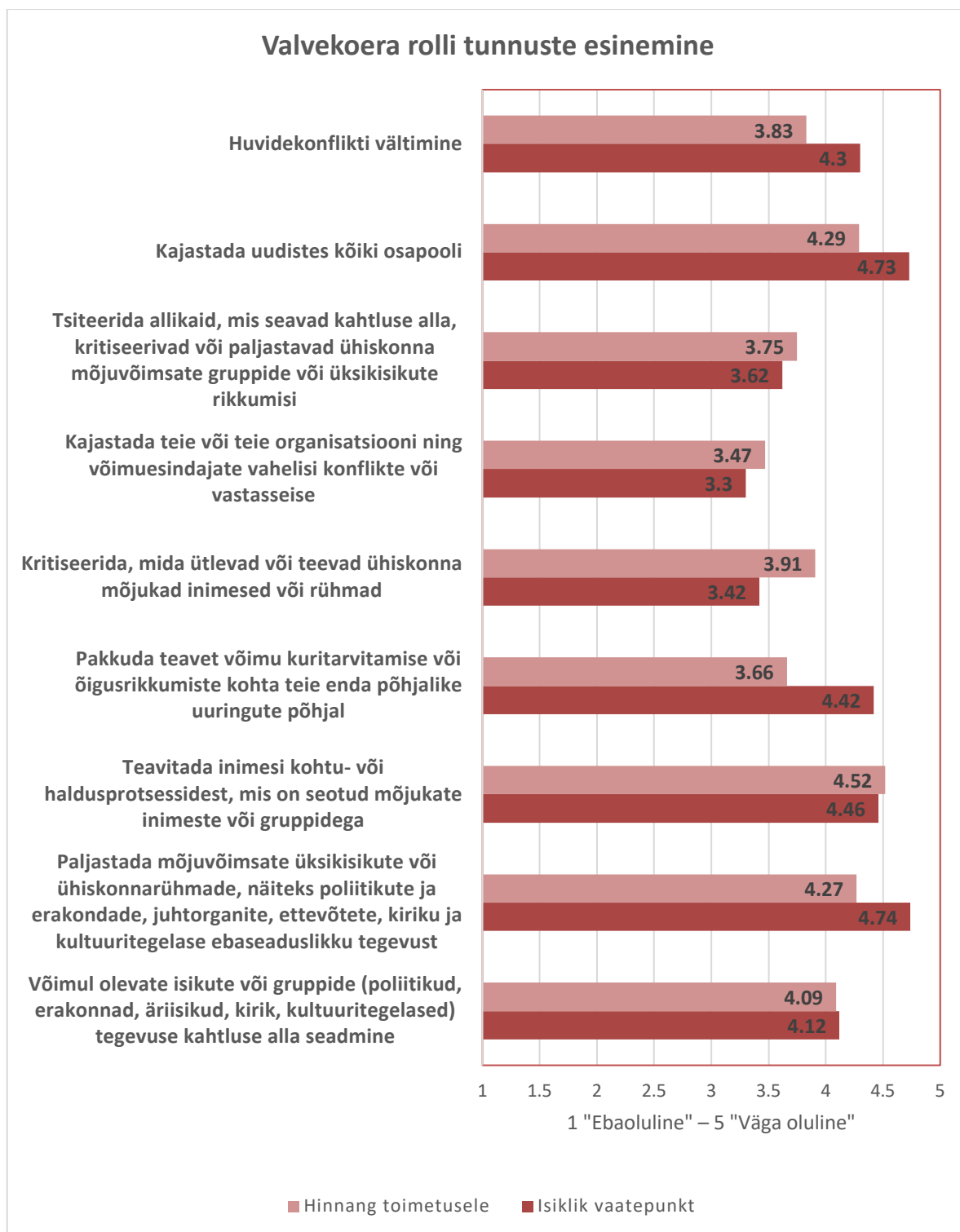
Valvekoera tunnused on eesti ajakirjanike seas levinud. Enamik ajakirjanike pidasid kõiki tunnuseid, kas üsna oluliseks või väga oluliseks.

Ajakirjanikud pidasid üsna oluliseks või väga oluliseks kuut valvekoera rolli tunnust (Joonis 14).

1. Paljastada mõjuvõimsate üksikisikute või ühiskonnarühmade, näiteks poliitikute ja erakondade, juhtorganite, ettevõtete, kiriku ja kultuuritegelase ebaseaduslikku tegevust.
2. Kajastada uudistes kõiki osapooli.
3. Teavitada inimesi kohtu- või haldusprotsessidest, mis on seotud mõjukate inimeste või gruppidega.
4. Pakkuda teavet võimu kuritarvitamise või õigusrikkumiste kohta teie enda põhjalike uuringute põhjal.
5. Huvidekonflikti vältimine.
6. Kajastada uudistes kõiki osapooli.

See tähendab, et eesti ajakirjanikele on oluline anda auditooriumile läbipaistvat ja ausat infot riigis toimuva ja mõjukate inimeste kohta, vältides huvidekonflikte ja kajastades uudistes kõiki osapooli.

Kuigi kõiki rolle pidasid ajakirjanikud üsna tähtsateks, siis veidi vähem tähtsaks hinnati ajakirjanike või nende organisatsiooni ning võimuesindajate vaheliste konfliktide või vastasseisude kajastamist ja kritiseerimist (Joonis 15).

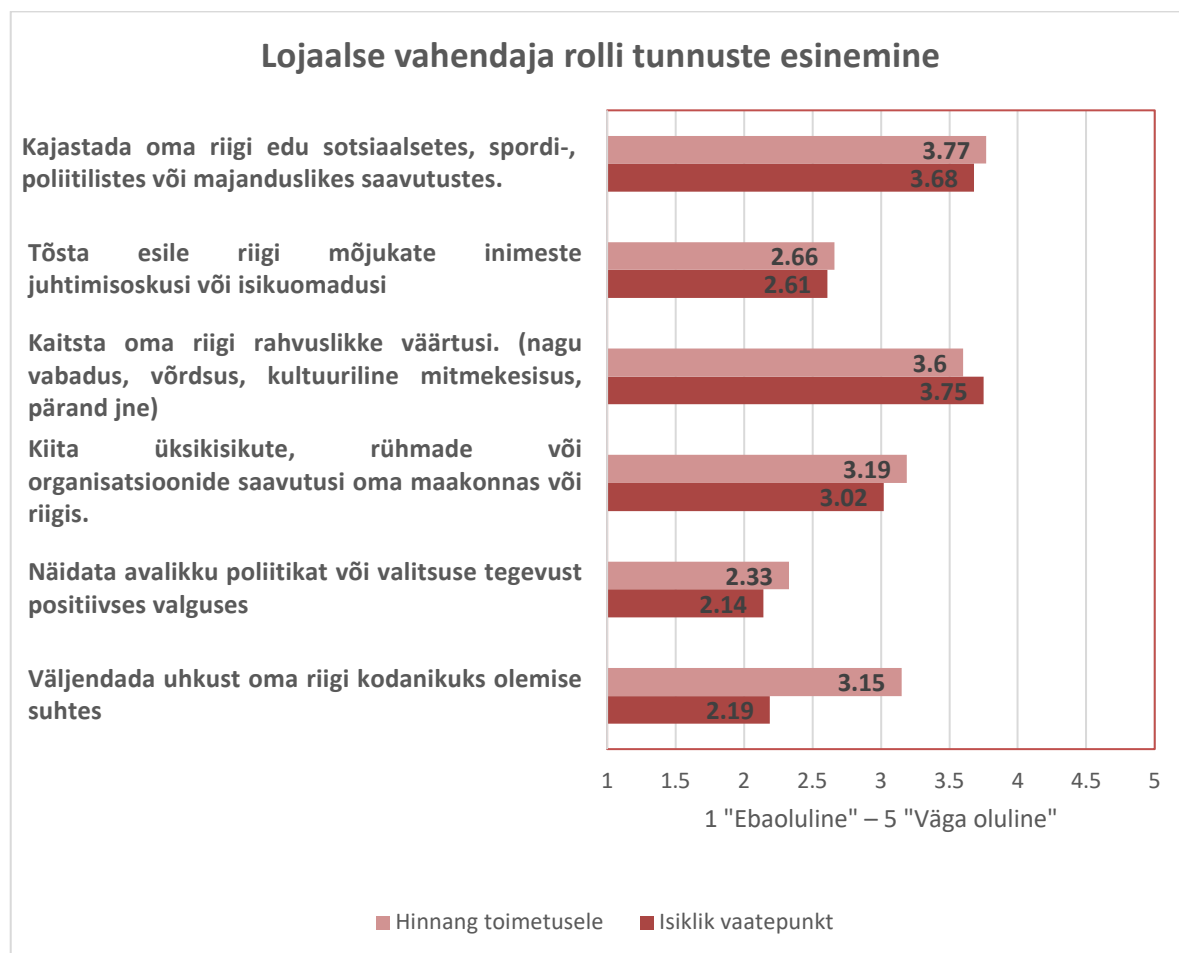
Joonis 15. Valvekoera rolli tunnuste esinemine keskväärtuste järgi.

Valvekoera rolli puhul hindavad ajakirjanikud end mitme tunnuse kohaselt veidi paremaks valvekoeraks, kui nende toimetuse on. Näiteks arvavad ajakirjanikud, et nende jaoks on veidi olulisem paljastada mõjuvõimaste üksikisikute või ühiskonnarühmade, näiteks poliitikute ja erakondade, juhtorganite, ettevõtete, kiriku- ja kultuuritegelaste ebaseaduslikku tegevust. Samuti hindavad ajakirjanikud kõrgemalt oma oskust kajastada uudistes kõiki osapooli ja huvidekonflikti vältimist

(Joonis 15). Kõige suurem keskvärtuste vahe ajakirjanike isikliku vaatepunkti ja toimetuse hinnangu vahel tekkis tunnuse „Pakkuda teavet võimu kuritarvitamise või õigusrikkumiste kohta teie enda põhjalike uuringute põhjal.“ üle. Ajakirjanike isikliku vaatepunkti keskvärtuseks oli 4,42, kuid hinnang toimetusele 3,66. Siit võib peegelduda ajakirjanike soov tegeleda teemaga süvenenumalt, kui toimetus neile selleks võimalust pakub (Joonis 15).

3.4.3 Lojaalse vahendaja roll

Lojaalse vahendaja rolli ajakirjanikud väga oluliseks ei pea. Siiski on mingeid tunnuseid, mida ajakirjanikud rohkem kasutavad. Näiteks on ajakirjanikel mingil määral oluline kaitsta oma riigi rahvuslikke väärtusi, nagu vabadust, võrdsust, kultuurilist mitmekesisust või pärandit ja kajastada oma riigi edu sotsiaalsetes, spordi, poliitilistes või majanduslikes saavutustes (Joonis 16).

Joonis 16. Lojaalse vahendaja rolli tunnuste esinemine keskvärtuste järgi.

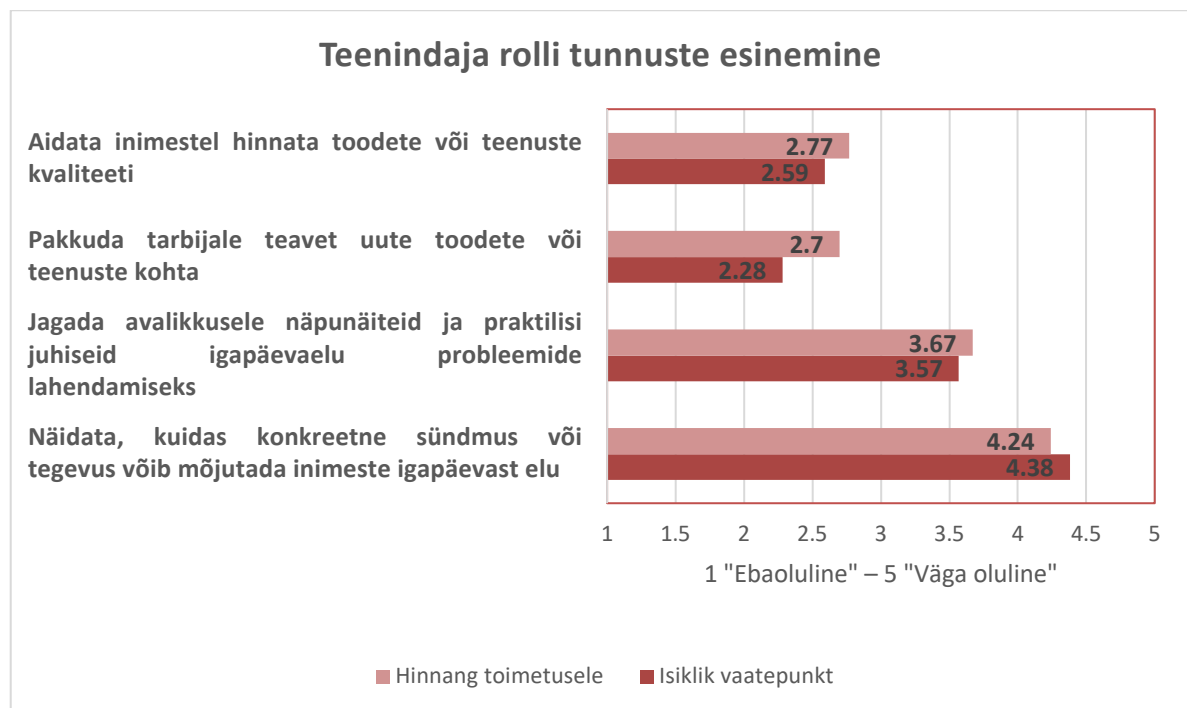
Üksikisikute, rühmade või organisatsioonide saavutuste kiitmist oma maakonnas või riigis on ajakirjanikel raske hinnata.

Ajakirjanike jaoks pole väga oluline tõsta esile riigi mõjukate inimeste juhtimisoskusi või isikuomadusi, väljendada uhkust oma riigi kodanikuks olemise suhtes ja näidata avalikku poliitikat või valitsuse tegevust positiivses valguses.

Ajakirjanike isiklike vaatepunktide ja toimetuste rollide vahel tuleb veidi suurem erinevus uhkuse väljendamises oma riigid kodanikuks olemise eest. Ajakirjanikud leiavad, et toimetustes on uhkuse väljendamine rohkem levinud, kui nad ise oluliseks peavad (Joonis 16).

3.4.4 Teenindaja roll

Teenindaja rolli puhul peavad ajakirjanikud üsna oluliseks näidata, kuidas konkreetne sündmus või tegevus võib mõjutada inimeste igapäevaelu. Näiteks, kui gaasi hinna tõusu tõttu peavad inimesed ühistranspordis rohkem maksma. Üsna oluliseks peavad ajakirjanikud ka avalikkusele näpunäidete ja praktiliste juhiste jagamist igapäevaelu probleemide lahendamiseks. Näiteks andes nõu, kuidas käituda lärmakate naabritega või kuidas enda tervist hoida (Joonis 17).

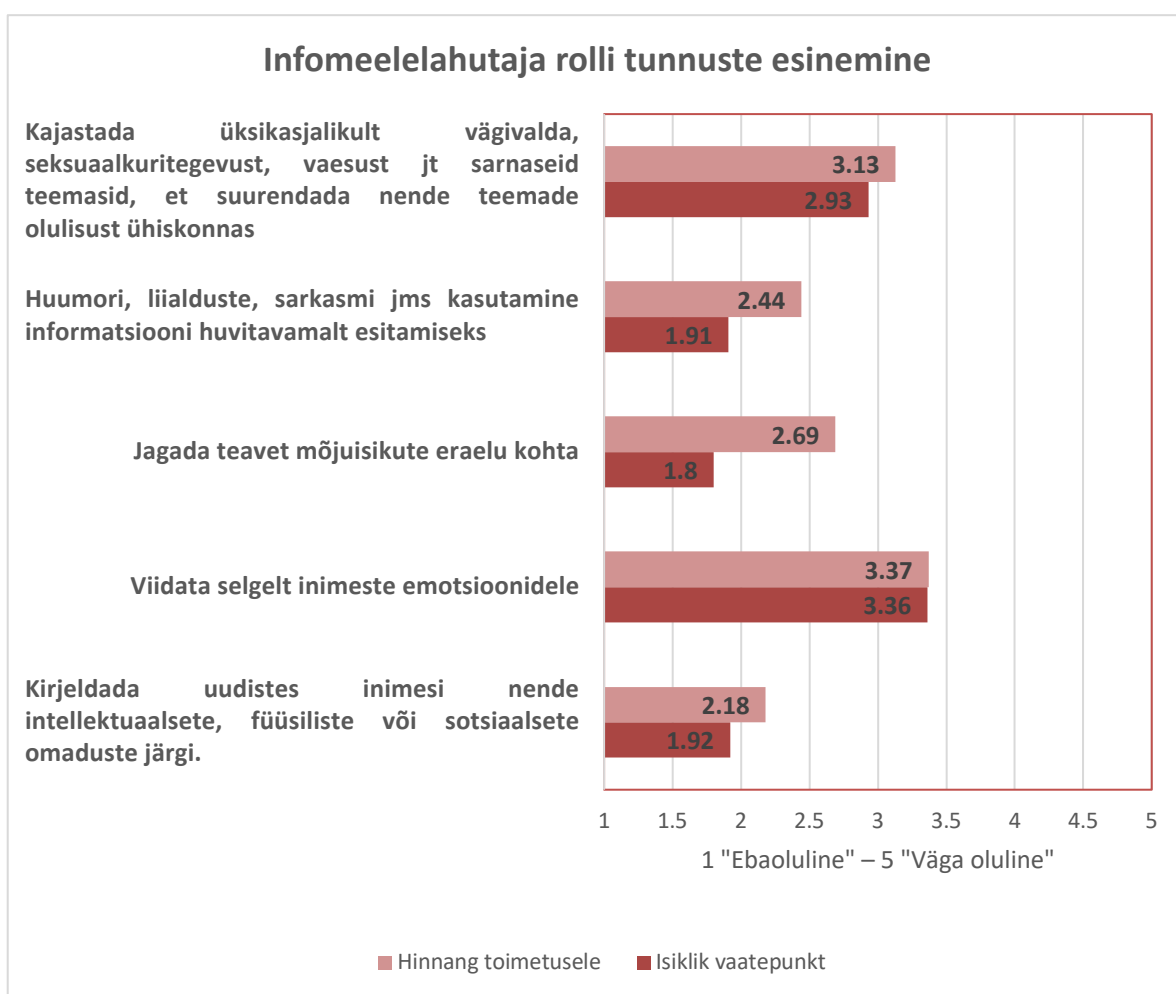
Joonis 17. Teenindaja rolli tunnuste esinemine keskväärtuste järgi

Mitte väga oluline on ajakirjanike jaoks pakkuda tarbijale teavet uute toodete või teenuste kohta ja aidata inimestel hinnata toodete või teenuste kvaliteeti (Joonis 17).

Isiklike vaatepunktide ja toimetusele hinnangul pole järjekordselt suurt vahet. Veidi levinumaks hindavad ajakirjanikud toimetuse teabe pakkumist uute toodete või teenuste kohta.

3.4.5 Infomeelelahutaja roll

Infomeelelahutaja roll ajakirjanike jaoks väga tähtis ei ole. Teabe jagamine mõjuisikute eraelu kohta, huumori, liialduste ja sarkasmi kasutamine informatsiooni huvitavamalt esitamiseks ning uudises inimeste nende intellektuaalsete, füüsiliste või sotsiaalsete omaduste järgi kirjeldamine ajakirjanike jaoks väga oluline ei ole (Joonis 18).

Joonis 18. Infomeelelahutaja rolli tunnuste esinemine keskväärtuste järgi.

Selgelt inimeste emotsioonidele viitamine ja üksikasjalikult vägivalda, seksuaalkuritegevuse, vaesuse ja teiste sarnaste teemade kajastamine, et suurendada nende teemade olulisust ühiskonnas langeb ajakirjanike seas keskväärtusesse „raske öelda“.

Ajakirjanike hinnangus toimetusele tuli välja, et ajakirjanike arvates kasutatakse toimetuses veidi rohkem huumorit, liialdusi ja sarkasmi informatsiooni huvitavamalt esitamiseks, ühtlasi on töökohas rohkem levinud teabe jagamine mõjuisikute eraelu kohta. Siiski ei ole nii ajakirjanike kui ka toimetuste seas infomeelelahutaja tunnused väga olulised (Joonis 18).

3.4.6 Kodanikkonna ajakirjaniku roll

Kodanikkonna ajakirjanike rolli peavad ajakirjanikud oluliseks. Väga oluliseks või üsna oluliseks peavad ajakirjanikud küsimustiku kohasel kuute tunnust (Joonis 19).

1. Lisada uudistesse tausta ja selgitada põhjalikult konteksti konkreetsete sündmuste kohta.
2. Selgitada konkreetsete sündmuste või probleemide põhjuseid, tähendusi või tagajärgi.
3. Teavitada inimesi nende majanduslikest, sotsiaalsetest ja/või poliitilistest kohustustest ja õigustest.
4. Kajastada ametivõimude otsuste mõju kindlatele ühiskonnagruppidele (nt rahvus, rass, seksuaalne orientatsioon).
5. Kajastada otsuste mõju riigi äärealadele väljaspool suuremaid linnu.
6. Kajastada uudistes kodanike häält.

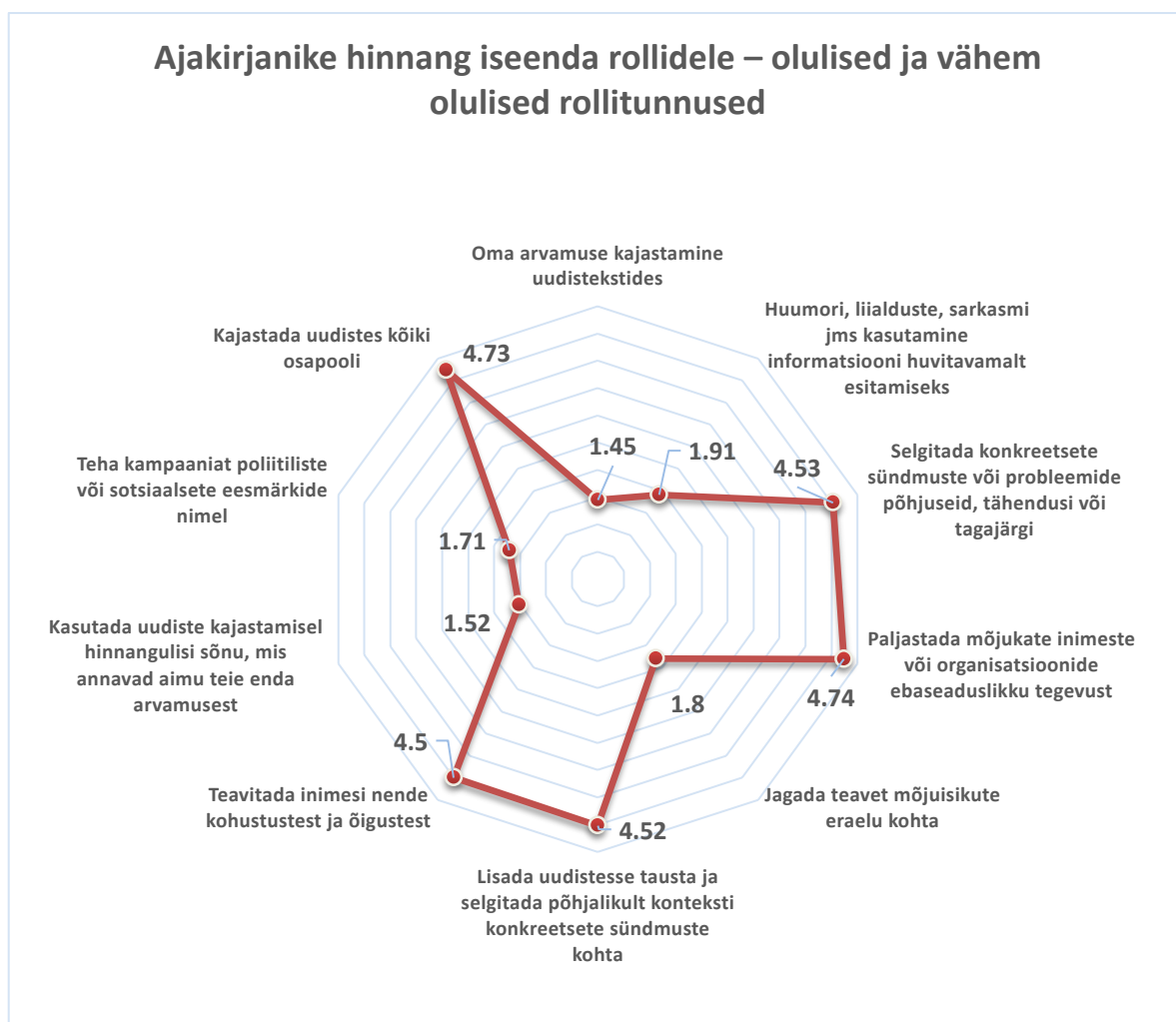
Joonis 19. Kodanikkonna ajakirjaniku rolli tunnuste esinemine keskväärtuste järgi.

Ajakirjanikud peavad vähem oluliseks teavitada avalikkust kodanikualgatustest, toetada konkreetseid liikumisi, isegi kui ühiskond neid eriti heaks ei kiida ja toetada selgesõnalistel kodanikuliikumisi ja -vajadusi (Joonis 19).

Ajakirjanikud usuvad, et nad peavad olulisemaks uudistesse tausta lisamist ja konteksti selgitamist, kui nende toimetused seda teevad. Sama kehtib otsuste mõju kajastamisele riigi äärealadele väljaspool suuremaid linnu ja otsuste mõju kajastamisele kindlatele ühiskonnagruppidele. Ka nendes tunnustes on ajakirjanike keskväärtus veidi suurem toimetuste omast (Joonis 19).

3.5 Ajakirjanike hinnang iseenda rollidele

Küsitluses osalenud ajakirjanikud pidasid kõige olulisemas paljastada mõjukate inimeste või organisatsioonide ebaseaduslikku tegevust ja uudistes kõikide osapoolte kajastamist, mis vastavad mõlemad valvekoera rollile. Kui uurida tunnuseid, mida ajakirjanikud veel väga oluliseks pidasid, siis leiab ka kolm kodanikkonna ajakirjaniku tunnust. Esiteks konkreetsete sündmuste või probleemide põhjuste, tähenduste või tagajärgede selgitamine, teiseks uudistesse tausta lisamine ning põhjalikult konteksti selgitamine konkreetsete sündmuse kohta (Joonis 20). Eelnimetatud kahest tunnusest saab järeldada, et ajakirjanikud soovivad tagada, uudistele põhjalikkuse ja auditooriumile arusaadavuse. Kodanikkonna ajakirjaniku tunnuse alla läheb veel inimeste teavitamine nende majanduslikest, sotsiaalsetest, poliitilistest kohustustest ja õigustest, mida peavad eesti ajakirjanikud samuti oluliseks.

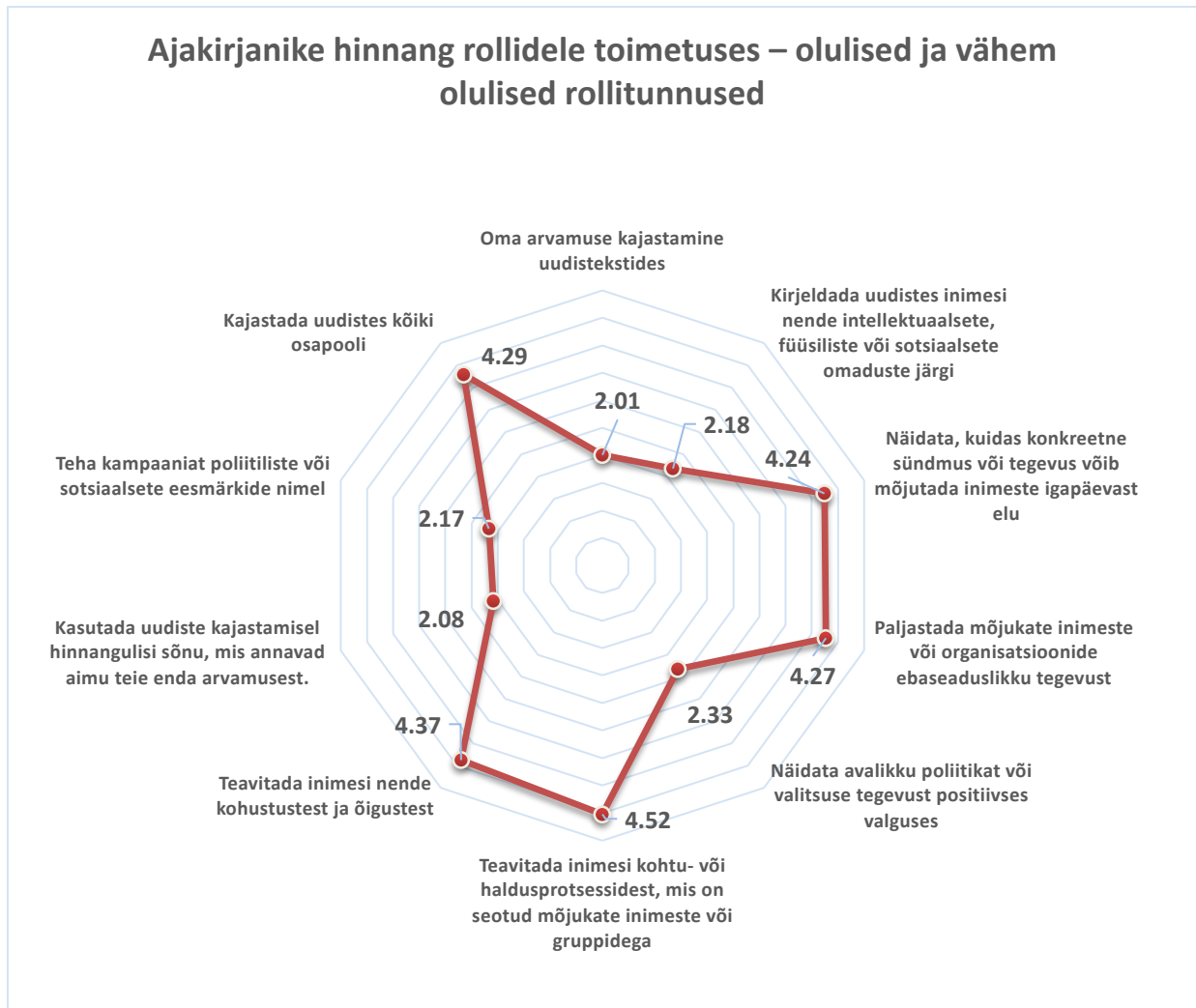
Joonis 20. Ajakirjanike hinnang iseenda rollidele – olulised ja vähem olulised rollitunnused.

Kõige ebaolulisemaks pidasid ajakirjanikud tunnuseid, mis liigitusid sekkuja rolli alla. Küsitlusele vastanute jaoks ei ole oluline kajastada uudistekstides oma arvamust või kasutada uudiste kajastamisel hinnangulisi sõnu, mis annavad aimu ajakirjaniku isiklikest seisukohtadest. Ebaoluline on ka teha kampaaniat poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel. Seega on ajakirjanikele tähtis jääda uudiste edastamisel neutraalseks ja mitte esitada oma seisukohti. Samuti ei pidanud ajakirjanikud väga oluliseks jagada teavet mõjuisikute eraelu kohta ja kasutada huumorit, liialdusi, sarkasmi jms, et informatsiooni huvitavamalt esitada (Joonis 20).

3.6 Ajakirjanike hinnang toimetuse rollidele

Toimetuste puhul peavad ajakirjanikud kõige levinumaks samuti valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku rolle. Kõige levinumad tunnused olid inimeste teavitamine kohtu- või haldusprotsessidest, mis on seotud mõjukate inimeste või gruppidega – see kuulub valvekoera rolli alla. Veel oli levinud tunnus inimeste teavitamine nende õigustest või kohustustest, mida saab seostada kodanikkonna ajakirjaniku rolliga. Üsna levinuks peeti veel uudistes kõikide osapoolte kajastamist ja mõjukate inimeste või organisatsioonide ebaseadusliku tegevuse paljastamist, mis kuuluvad valvekoera rolli alla ja näidata, kuidas konkreetne sündmus või tegevus võib mõjutada inimeste igapäevast elu.

Ajakirjanike hinnang rollidele toimetuses – olulised ja vähem olulised rollitunnused

Joonis 21. Ajakirjanike hinnang toimetuste rollidele – olulised ja vähem olulised rollitunnused.

Tunnused, mida peeti toimetuste puhul kõige vähem levinuks, olid oma arvamuse kajastamine uudistekstides, uudiste kajastamisel hinnanguliste sõnade kasutamine, mis annavad aimu ajakirjaniku enda arvamusest ja kampaania tegemine poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel (Joonis 20). Need tunnused liigituvad sekkuja rolli alla. Toimetustes pole ajakirjanike hinnangul samuti väga levinud kirjeldada uudistes inimesi nende intellektuaalsete, füüsiliste või sotsiaalsete omaduste järgi, mis kuulub infomeelelahutaja rolli alla ja näidata avalikku poliitikat või valitsuse tegevust positiivses valguses, mis kuulub lojaalse vahendaja rolli alla (Joonis 21).

Seega on ajakirjanike meelest ka toimetustes kõige levinumad valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku rollid ning vähim on levinud sekkuja roll.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järgnevalt annan ülevaate bakalaureusetöö tulemustest uurimisküsimuste kaupa, seejärel toon välja arutelukohad, mis seonduvad varasemate uuringute ja teoreetiliste lähtekohtadega

4.1 Millised piirangud ja soodustavad tegurid mõjutavad uuringu tegemist?

Kõige enam soodustas uuringu tegemist eesti meediamaastiku suurus. Seda kahel põhjusel. Esiteks on paljud ajakirjanikud õppinud samas ülikoolis või sama eriala. Seega on ülikooli ja toimetuste vaheline suhe hea ja ajakirjanikud on harjunud erinevates ülikooli uuringutes osalema. Teiseks, pole Eestis palju uudisajakirjanikke – mis küll raskendas veidi uurimisrühma seatud valimi eesmärgi täitmist – kuid valimi moodustamisele aitasid siinkohal kaasa nii minu kui ka juhendaja tutvused. Seega jõudsin paljude uuringus osalenud ajakirjanikeni ka sõbralik-isikliku pöördumisega.

Uuringu tegemist soodustas ka ajakirjanike koostöövalmidus ja süvenemine küsimustikusse. Paljud vastajad andsid tagasisidet, kui nad mõnest küsimusest aru ei saanud. Ajakirjanikel võttis küsimustikule vastamine aega pea kolm korda rohkem, kui alguses arvasin. Ühelt pool viitab see sellele, et oleksin pidanud küsitluse täitmisele kuluvat aega mõõtma inimeste peal, kes pole varem küsimustikuga kokku puutunud. Teisalt näitab see, et ajakirjanikud süvenesid ja ei kiirustanud.

Kõige suuremaks piiranguks on see, et ajakirjanikelt andmete kogumiseks kasutasid kõik JRP projektis osalevad uurimisrühmad sama küsimustikku, mille pidi tõlkima ingliskeelsest eestikeelde. Samas pidi arvesse võtma, et tõlge erineks võimalikult vähe ingliskeelsest originaalist. See tekitas mõningaid tõlkeraskusi, mistõttu pidin osasid küsimusi vastajatele pikemalt selgitama. Samuti ei saanud arvestada eesti ajakirjanike eripäradega, mis tekitas vastajates küsimusi. Näiteks väited ajakirjanduslike praktikate kohta, mis tundusid Eesti ajakirjanikele väga elementaarsed, ei pruugi rahvusvahelises mastaabis igal pool kehtida.

Veel saab piiranguna välja tuua küsimustiku ajamahukuse. Ajakirjanike tööpäevad on tihedad ja tagasisidest tuli välja, et mõned vastajad pidid küsitluse pooleli jätma või oli raske sobivat aega leida, sest uuringu täitmine võttis peaaegu 30 minutit aega. Kuna alguses testisin küsimustikku oma juhendaja peal, kelle jaoks oli küsimustik tuttav, siis tema järgi panin ankeeti täitmisajaks 10 minutit. Muutsin selle ära, kui tuli välja, et ajakirjanikel võtab küsimustikule vastamine tegelikult palju rohkem aega. Arvan, et tulevikus võiksid olla rahvusvahelised küsimustikud küll põhjalikud, aga

kompaktsemad ja lühemad, sest arvestades ajakirjanike tihedat töögraafikut on tööajast leida pool tundi vaba aega väga keeruline.

Samuti peab arvestama, et küsimustik viidi läbi veebis, mille tugevusteks on küll objektiivsus ja efektiivsus, sest võimalik on jõuda suure auditooriumini (Almeida, F jt. 2017: 382), kuid vastajad võivad küsimustikule vastata sotsiaalseid norme silmas pidades, mõni küsimus võib jääda arusaamatuks või nad võivad mõista küsimusi teisiti, kui autoril plaanis oli (Frippiat, Marquis 2010 :64).

4.2 Kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös erinevaid ajakirjanduslikke rolle?

Uuringust tuli välja, et ajakirjanikud hindavad enda töös kõige rohkem valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku rolli. Eesti ajakirjanikele on väga oluline selgitada konkreetselt ja põhjalikult käsitletavaid teemasid, teavitada inimesi nende kohustustest ja õigustest,

Tulemus polnud üllatav, sest Eesti ajakirjanduskultuur sarnaneb anglo-ameerika omaga, kus peetakse tihti „neutraalset vahendajat“ rolliideaaliks. Paljud valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku tunnused mahuvad selle rolliideaali alla. Enamikus lääne ühiskondades oodatakse, et ajakirjanikud on alati objektiivsed ja neutraalsed. Seetõttu võib ajakirjanikel olla keeruline tunnistada, kui nad ei ole võimelised alati vastama kõige kõrgematele normatiivsete ootustele (Hanitzch ja Vos 2017). Seepärast peaks ajakirjanike vastustesse suhtuma teatava kahtlusega ja meeles pidama Hanitzchi ja Vosi (2017) välja pakutud nelja kategooriat: 1) normatiivne roll seisneb selles, mida ajakirjanikud arvavad, et nad peavad tegema; 2) tunnetuslik roll seisneb selles, mida ajakirjanikud tahavad teha; 3) harjutatud roll iseloomustab seda, mida ajakirjanikud päriselt teevad; 4) jutustatud roll seisneb selles, mida ajakirjanikud ütlevad, et nad teevad. Seega ajakirjanike jutustatud roll ei pruugi vastata harjutatud rollile, sest see on läbinud normatiivse ja tunnetusliku rolli filtri (*Ibid.*). Siiski on Eroopas samalaadsetes uuringutes välja tulnud, et tegelikult on harjutatud roll üldiselt kooskõlas jutustatud rolliga. Näiteks Taanis ja Šveitsis tehtud uuringutes selgus, et ainuke vahe tekib valvekoera rolli puhul (Pihl-Tingvad 2012; Beck ja Hellmueller 2018).

Et teada saada, kas eesti ajakirjanike harjutatud roll on kooskõlas jutustatud rolliga, peaks ühendama minu uurimistöö JRP uurimisrühma läbiviidud uudistekstide kvantitatiivse analüüsiga, kuna minu valimisse kuulusid ainult ajakirjanikud, kelle uudiseid on JRP uurimisrühm uurinud. Kui uudislugude

analüüsimise tulemustest tuli ka välja, et sekkuja ja valvekoera rolli sisaldavad uudised kõige rohkem ja sekkuja rolli kõige vähem, siis läheksid ajakirjanike harjutatud ja jutustatud roll kokku.

4.3 Kuidas hindavad ajakirjanikud enda toimetuses esinevaid rolle?

Kui enda rolle hindasid ajakirjanikud konkreetselt ja kasutasid tihti ka näiteks variante „ebaoluline“ ja „väga oluline“, siis toimetuste puhul olid hinnangud rohkem keskel. Siit võib järeldada, et ajakirjanikud on kindlad enda seisukohtades, aga toimetuse kohta üldiselt nii kindlaid seisukohti võtta ei julgeta. See on arusaadav, sest nii nagu ühiskonnas peaks ka ajakirjanike seas olema erinevate vaadete ja stiilidega ajakirjanikke. Siiski selgus uuringus, et ajakirjanikud hindavad enda toimetuses esinevaid rolle üsna sarnaselt enda rollidele. Ajakirjanike meelest on ka nende toimetustes levinud kõige rohkem sekkuja ja kodanikkonna ajakirjaniku roll ja vähim levinud sekkuja roll.

Eestis on varem viidud läbi Worlds of Journalism (WoJ) uuring, mis käsitleb osaliselt ka ajakirjanike rolle, kuid nii laiamahuliselt pole Eestis rollidimensioone varem uuritud. Edaspidi võiks kombineerida minu uurimistöö tulemused ülejäänud JRP uurimisrühma poolt koostatud uudistekstide kvantitatiivne analüüsiga, et teada saada, kuidas ajakirjanike jutustatud roll vastab nende tegeliku ajakirjandusliku rolli täitmisele.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli kaardistada ajakirjanike hinnanguid ajakirjanduslike rollide esinemisele ning analüüsida uuringus kasutatud meetodit.

Kuna töö on osa rahvusvahelisest Journalistic Role Performance (JRP) projektist, siis eesmärgi saavutamiseks viisin läbi eesti uudisajakirjanike seas rahvusvahelise küsitluse, mille tõlkisin eesti keelde. Küsimustiku peamiseks sihiks oli teada saada, kuidas hindavad ajakirjanikud enda töös ja toimetuses esinevaid ajakirjanduslikke rolle. Sellele lisaks oli küsimustikus küsimusi veel ajakirjanike sotsiaal-demograafilise andmete, maailmavaadete ning ajakirjanike valikuvabaduste ja tööriistade kohta.

Uuringus võrdlesin ajakirjanike isiklikus töös ja nende toimetuses esinevaid ajakirjanduslike rolle ja kirjeldasin enda ning vastajate tagasiside põhjal, millised piirangud ja soodustavad tegurid mõjutasid uuringu tegemist.

Uuringust selgus, et eesti ajakirjanikud peavad kõige tähtsamaks valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku rolle. Ajakirjanikele on tähtis kajastada uudistes kõiki osapooli, hoida silm peal võimuorganite tööl, edastada põhjalikke ja arusaadavaid uudiseid ning teavitada auditooriumit nende kohustustest. Kõige vähem tähtsaks peavad ajakirjanikud sekkuja rolli ehk ajakirjanikud ei soovi kasutada uudistest enda arvamust ning ei soovi saavutada läbi uudiste enda isiklike poliitilisi või sotsiaalseid eesmärke.

Ajakirjanikud ei taju suur vahet enda isikliku töö ja toimetuse praktikates esinevate ajakirjanduslike rollide esinemises. Ajakirjanike meelest on ka toimetuses levinud kõige rohkem valvekoera ja kodanikkonna ajakirjaniku rollid ning pole levinud sekkuja roll. Seega võib öelda, et eesti ajakirjandusmaastiku rolliideaalid on valvekoer ja kodanikkonna ajakirjanik, seejuures peetakse tähtsaks ausat, põhjalikku ja kõiki osapooli kajastavat ajakirjandust.

Sarnaste laiamahuliste rahvusvaheliste ajakirjanduslike uuringute läbiviimise eelis on see, et Eesti meediamaastik on üsna väike, mistõttu ajakirjanikega kontakti saavutamine on lihtsam, kui mõnes muus riigis. Uuringu läbiviimisel peab arvestama, et ajakirjanikel on suur infokoormus ja tihe töögraafik, mistõttu võib neil vastamine aega võtta. Samuti ei tasu unustada, et meediamaastikud on riigiti erinevad, seega ei pruugi kõik rahvusvahelise uuringu küsimused minna kokku Eesti meediamaastiku eripäradega.

SUMMARY

Journalists' roles in the Estonian media landscape: method reflection and descriptive analysis.

The aim of the bachelor's thesis was to map journalists' assessments of the occurrence of journalistic roles and to analyze the method used in the study.

As the work is part of the international Journalistic Role Performance (JRP) project, in order to achieve the goal, I conducted an international survey among Estonian news journalists, which I translated into Estonian. The main aim of the questionnaire was to find out how journalists evaluate the journalistic roles in their work and newsroom. In addition, there were questions about journalists' socio-demographic data, worldviews and journalists' freedoms of choice and tools.

In the study, the main aim was to understand how journalists compare their own journalistic roles with their newsroom ones and to describe based on my own and respondents' feedback, what limitations and contributing factors affected the conduct of the study.

The survey revealed that Estonian journalists consider the roles of watchdog and civic journalist to be the most important. It is important for journalists to give a word to all parties involved in the news, to keep an eye on the work of the authorities, to provide in-depth and comprehensible news and to inform the audience about their responsibilities. Journalists consider the intervention dimension of role performance to be the least important. It means that journalists do not want to use their opinion in the news and do not want to achieve their own personal political or social goals through the news.

Journalists do not perceive much difference in the performance of journalistic roles in their personal work and in their newsrooms. According to journalists, the roles of watchdog and civic journalists are also the most common in their newsrooms just as the intervention dimension of role performance is the most insignificant. Thus, it can be said that the role ideals of the Estonian journalistic landscape are a watchdog and a civic journalist, and it is considered important to be honest, thorough and give a word to all the parties involved.

The advantage of conducting similar large-scale international journalistic research in Estonia is that the Estonian media landscape is quite small, which makes it easier to reach out to journalists than in some other countries. When conducting the survey, it must be taken into account that journalists have a large information burden and a busy work schedule, which is why they may need time to respond.

It should also not be forgotten that media landscapes differ from country to country, so not all questions of the international survey may coincide with the specificities of the Estonian media landscape.

ALLIKAD

1. Almeida, F., Faria, D., & Queirós, A. (2017). Strengths and Limitations of Qualitative and Quantitative Research Methods. *European Journal of Education Studies*, 3, 369–387. <https://doi.org/10.5281/zenodo.887089>
2. Cohen, Bernard C. 1963. *The Press and Foreign Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press
3. Christians, C. G., Glasser, T. L., McQuail, D., Nordenstreng, K., & White, R. A. (2009). *Normative theories of the media: Journalism in democratic societies*. Urbana: University of Illinois Press. [\[Google Scholar\]](#)
4. De Burgh, Hugo. 2008. *Investigative Journalism*. New York: Routledge
5. Eide, M., & Knight, G. (1999). Public/Private Service: Service Journalism and the Problems of Everyday Life. *European Journal of Communication*, 14(4), 525–547. <https://doi.org/10.1177/0267323199014004004>
6. ERR.ee (2020). „Suud puhtaks“: Kas Eesti ajakirjandus on kallutatud? ERR.ee. <https://www.err.ee/1091843/suud-puhtaks-kas-eesti-ajakirjandus-on-kallutatud>
7. Estonia: Russian propaganda and political pressure | *Reporters without borders*. (2020). RSF. <https://rsf.org/en/estonia>
8. Frippiat, D. & Marquis, N. (2010). Les enquêtes par Internet en sciences sociales : un état des lieux. *Population*, 2(2), 309-338. <https://doi.org/10.3917/popu.1002.0309>
9. Grabe, M. E., Zhou, S., & Barnett, B. (2001). Explicating Sensationalism in Television News: Content and the Bells and Whistles of Form. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(4), 635–655. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4504_6
10. Gunaratne, S., Old wine in a new bottle: Public versus developmental journalism in the US, *Asia Pacific Media Educator*, 1, 1996, 64-75. <https://ro.uow.edu.au/apme/vol1/iss1/7>
11. Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory. *Communication Theory*, 17(4), 367–385. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x>
12. Hanitzsch, T., & Vos, T. P. (2017). Journalistic Roles and the Struggle Over Institutional Identity: The Discursive Constitution of Journalism. *Communication Theory*, 27(2), 115–135. <https://doi.org/10.1111/comt.12112>
13. Hanusch, Folker. 2012. “Broadening the Focus. The Case for Lifestyle Journalism as a Field of Scholarly Inquiry.” *Journalism Practice* 6 (1): 2–11. doi:10.1080/17512786.2011.622895.

14. Hellmueller, Lea, Tim P. Vos, and Mark A. Poepsel. 2013. "Shifting Journalistic Capital? Transparency and Objectivity in the Twenty-First Century." *Journalism Studies* 14 (3): 287–304. doi:10.1080/1461670X.2012.697686.
15. Heinderyckx, F., & Vos, T. (2016). Reformed Gatekeeping. *Communication and Media / Komunikacija i Mediji*, 11, 29–46. <https://doi.org/10.5937/comman11-10306>
16. Hennoste, T. (2009). Mis on saand sest meediast? *Vikerkaar*, aprill. <https://www.vikerkaar.ee/archives/11850>
17. Hennoste, T. (2001). Uudise käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
18. Janowitz, M. (1975). Professional Models in Journalism: The Gatekeeper and the Advocate. *Journalism Quarterly*, 52(4), 618–626. <https://doi.org/10.1177/107769907505200402>
19. Krjutškova, K. (2010). Lauristin: Eesti ajakirjandus on võimekas valvekoer. *Äripäev*, 19. november, <https://www.aripaev.ee/uudised/2010/11/19/lauristin-eesti-ajakirjandus-on-voimekas-valvekoer>
20. Matsalu, E. (2019). *Helme vihastas: Eesti ajakirjandus on nõme!* Äripäev. <https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/12/helme-vihastas-eesti-ajakirjandus-on-nome>
21. McQuail, D. (2000). *McQuail's mass communication theory*. London: SAGE.
22. Mellado, C (2019). Journalists' Professional Roles and Role Performance. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press. DOI:10.1093/acrefore/9780190228613.013.832
23. Mellado, C. (2015). Professional Roles in News Content. *Journalism Studies*, 16(4), 596–614. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.922276>
24. Mellado, C., & Humanes, M. L. (2012). Modeling perceived professional autonomy in Chilean journalism. *Journalism*, 13(8), 985–1003. <https://doi.org/10.1177/1464884912442294>
25. Mellado, C., & Van Dalen, A. (2014). Between Rhetoric and Practice. *Journalism Studies*, 15(6), 859–878. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2013.838046>
26. Oi, S, Fukuda, M, Sako, S (2012) The Japanese journalist in transition: Continuity and change. In: Weaver, D, Willnat, L (toim.) *The Global Journalist in the 21st Century*. New York: Routledge, pp. 52–65. [Google Scholar](#)
27. Pihl, K., Krusell, S., Ungro, A., Kutsekoda SA (2019). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: kultuur ja loometegevus: audiovisuaalvaldkond, sõna ja keel, turundus ja kommunikatsioon, disain ja kunst, trükitööstus. *Uringu terviktekst*. https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2017/10/Uringuaruanne_-_kultuur-ja-loometegevus_-2.pdf

28. Pihl-Thingvad, S. (2015). Professional ideals and daily practice in journalism. *Journalism*, 16(3), 392–411. <https://doi.org/10.1177/1464884913517658>
29. Raemy, P., Beck, D., & Hellmueller, L. (2019). Swiss Journalists' Role Performance. *Journalism Studies*, 20(6), 765–782. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1423631>
30. Reich, Z., & Hanitzsch, T. (2013). Determinants of journalists' professional autonomy (2013). Individual and national level factors matter more than organizational ones. *Mass Communication & Society*, 16, 133–156.
31. Schultz, I. (2007). The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism Practice*, 1, 190–207.
32. Shoemaker, P., & Reese, S.D. (1995). Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content. [\[Google Scholar\]](#)
33. Thomsen, L. H. (2015). Silvio Waisbord: Reinventing Professionalism. Journalism and News in a Global Perspective. Cambridge: Polity. 2013. *MedieKultur: Journal of media and communication research*, 31, 150. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v31i58.18079>
34. Vasli, K. (2019). *Helmed: ERR on kallutatud. Riik peab sekkuma ja organisatsiooni liigestest lahti raputama*. Delfi. <https://www.delfi.ee/a/85907435>
35. Willnat, L., Weaver, D. H., & Choi, J. (2013). THE GLOBAL JOURNALIST IN THE TWENTY-FIRST CENTURY. *Journalism Practice*, 7(2), 163–183. <https://doi.org/10.1080/17512786.2012.753210>

LISAD

Lisa 1. Ajakirjanikele saadetud küsimustik

Küsitlus eesti ajakirjanike professionaalsete rollide kohta

Aitäh, et nõustusite vastama rahvusvahelise Journalistic Role Performance eesti ajakirjanduskultuuri küsitlusele! Vastustes ootame teie hinnanguid ajakirjanduskultuuri puudutavatele väidetele. See võimaldab meil võrrelda uudistes ilmnevaid ajakirjaniku rolle ajakirjanike endi nägemusega enda professionaalsetest rollidest. Kuigi küsime ka vastaja nime, on see vastus vabatahtlik ning uurijate jaoks kasutusel vaid andmete kogumise ajal, et omada ülevaadet, kes on vastanud. Soovi korral võite jätta oma nime avaldamata. JRP projekti enam kui 200 teadlast on tänulikud selle 10 minuti eest, mille pühendate siinsele küsimustikule vastamisega!

Valige organisatsioon, kus peamiselt töötate:

1. Postimees.ee
2. Delfi.ee
3. ERR.ee
4. ERRi raadiouudised
5. Kuku raadio uudised
6. Aktuaalne kaamera
7. Reporter
8. Seitsmesed
9. Postimees
10. Eesti päevaleht
11. Õhtuleht

Kas te töötate selles organisatsioonis praegu uudislugude valmimise, kirjutamise, tootmise, arendamise või aruandluse alal?

1. Jah
2. Ei

Allpool on loetelu ajakirjandustavade, mida saab järgida uudise kajastamisel. Palun lugege juhiseid ja vastake järgmistele küsimustele:- Esimeses küsimuses palun lugege vasakus tulbas olevaid väiteid ja vastake küsimusele selle põhjal, kui suurt tähtsust omistate igale neist tavade ajakirjanikuna. Palun kasutage 5-pallist skaalat, kus 1 on "ebaoluline", 2 on "mitte väga oluline", 3 on "raske öelda", 4 on "üsna oluline" ja 5 on "väga oluline". - Teises küsimuses hinnake väiteid vastavalt teie organisatsiooni tavadele. Täpsemalt sooviksime teada, kui levinud on need ajakirjanduslikud praktikad organisatsioonis, kus te peamiselt töötate? Palun kasutage 5-pallist skaalat, kus 1 on "pole levinud", 2 on „mitte väga levinud“, 3 on „raske öelda“, 4 on „üsna levinud“ ja 5 on „väga levinud“. Kuna tegemist on ülemaailmse uuringuga, mis on kavandatud vastamiseks üle 40 riigi ajakirjanikele, erinevatest ajakirjanduslikest žanritest, siis vastake palun igale küsimusele esimeses küsimuses lähtudes oma ettekujutusest ajakirjaniku rollist ja teises küsimuses teie organisatsiooni toodetud sisu põhjal.

Kui tähtsad on teile kui ajakirjanikule järgmised ajakirjanduslikud praktikad?

	1 Ebaoluline	2 Mitte väga oluline	3 Raske öelda	4 Üsna oluline	5 Väga oluline
Kajastada uudistes kodanike häält	☐	☐	☐	☐	☐
Oma arvamuse kajastamine uudistekstides. Näiteks väljendate arvamust, et mõne riigi president on valetaja, või kinnitades, et riigi jalgpallimeeskond on maailma parim.	☐	☐	☐	☐	☐
Võimul olevate isikute või gruppide (poliitikud, erakonnad, äriisikud, kirik, kultuuritegelased) tegevuse kahtluse alla seadmine. Näiteks esitate tõendeid, mis seab kahtluse alla parlamendiliikmete süütuse maksupettuste osas.	☐	☐	☐	☐	☐

Kirjeldada uudistes inimesi nende intellektuaalsete, füüsiliste või sotsiaalsete omaduste järgi.	☐	☐	☐	☐	☐
Näidata, kuidas konkreetne sündmus või tegevus võib mõjutada inimeste igapäevast elu. Näiteks nendite, et gaasi hinna tõusu tõttu peavad inimesed ühistranspordis rohkem maksma või kuidas kuulsuse tegevus nende fänne mõjutab.	☐	☐	☐	☐	☐
Esitada oma ettepanekuid või ideid võimalike tegutsemisviiside või probleemide lahenduste kohta. Näiteks soovitate ametivõimudel võtta kasutusele konkreetseid meetmeid kliimamuutuste vastu võitlemiseks või inimeste palkade või elatustaseme parandamiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Paljastada mõjukate üksikisikute või ühiskonnarühmade, näiteks poliitikute ja erakondade, juhtorganite, ettevõtete, kiriku ja kultuuritegelase ebaseaduslikku tegevust. Näiteks paljastate juhtumeid poliitilise korrupsiooni, laste seksuaalse kuritarvitamise, maksupettuste kohta.	☐	☐	☐	☐	☐
Väljendada uhkust oma riigi kodanikuks olemise suhtes. Näiteks väljendate uhkust maailma juhtpositsiooni üle innovatsiooni, spordi või sotsiaalpoliitika valdkonnas.	☐	☐	☐	☐	☐
Kasutada arvamusküsitluste tulemusi kodanike seisukohtade levitamiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Suunata avalikkust käituma teatud sündmuse või teema suhtes teatud viisil. Näiteks julgustate avalikkust pärast maavärinat võtma kasutusele ohutusmeetmeid või	☐	☐	☐	☐	☐

kutsute inimesi üles hääletama järgmistel valimistel.					
Viidata selgelt inimeste emotsioonidele. Näiteks kajastate vanemate rõõmu, kelle laps pääses õnnetusest tervena või kuidas parlamendiliikmed istungil teineteist sõimavad.	☐	☐	☐	☐	☐
Näidata avalikku poliitikat või valitsuse tegevust positiivses valguses. Näiteks kiidate maksureformi või riigi keskkonnasõbralikku tegevust.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada inimesi kohtu- või haldusprotsessidest, mis on seotud mõjukate inimeste või gruppidega. Näiteks kajastate valitsuse liikme toime pandud maksupettust või sportlaste dopingusüüdistuste uurimist.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada inimesi nende majanduslikest, sotsiaalsetest ja / või poliitilistest kohustustest ja õigustest. Näiteks teavitate inimesi uuest tulumaksuseaduse muudatusest või sellest, millist tüüpi autod ei tohi enam teatud linnaosades sõita.	☐	☐	☐	☐	☐
Jagada avalikkusele näpunäiteid ja praktilisi juhiseid igapäevaelu probleemide lahendamiseks. Näiteks annate nõu, kuidas käituda lärmakate naabritega, kuidas end loodusõnnetuste korral kaitsta, kuidas tervist hoida jne.	☐	☐	☐	☐	☐
Kasutada uudiste kajastamisel hinnangulisi sõnu, mis annavad aimu teie enda arvamusest. Näiteks kirjeldate poliitikut ebapädevana või avaliku elu tegelast rassistina.	☐	☐	☐	☐	☐

Pakkuda teavet võimu kuritarvitamise või õigusrikkumiste kohta teie enda põhjalike uuringute põhjal. Näiteks uurite ja kajastate korrupsiooni, kui olete avastanud off-shore varikontode võrgustiku, mida kasutatakse maksupettuse eesmärgil.	☐	☐	☐	☐	☐
Tõsta esile riigi mõjukate inimeste juhtimisoskusi või isikuomadusi.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada oma riigi edu sotsiaalsetes, spordis, poliitilistes või majanduslikes saavutustes. Näiteks kirjutate riigi viimase aasta majanduskasvust või vaesuse vähenemisest.	☐	☐	☐	☐	☐
Selgitada konkreetsete sündmuste või probleemide põhjuseid, tähendusi või tagajärgi. Näiteks juhite tähelepanu võimalikele mõjudele, mida konkreetne otsus võib elanikkonnale avaldada.	☐	☐	☐	☐	☐
Pakkuda tarbijale teavet uute toodete või teenuste kohta. Näiteks, kui kirjutate tehnoloogiast, siis teavitatakse ka turu parimatest mobiiltelefonidest.	☐	☐	☐	☐	☐
Kiita üksikisikute, rühmade või organisatsioonide saavutusi oma maakonnas või riigis.	☐	☐	☐	☐	☐
Teha kampaaniat poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel. Näiteks öeldes, et toetate valimisea langetamist või loomade elutingimuste parandamist.	☐	☐	☐	☐	☐
Jagada teavet mõjuisikute eraelu kohta. Näiteks teete loo presidendist kui emast, kuulsast äriühisest või inimeste armuelust.	☐	☐	☐	☐	☐
Tsiteerida allikaid, mis seavad kahtluse alla, kritiseerivad või paljastavad ühiskonna	☐	☐	☐	☐	☐

mõjukate gruppide või üksikisikute rikkumisi.					
Lisada uudistesse tausta ja selgitada põhjalikult konteksti konkreetsete sündmuste kohta. Näiteks kirjeldate, kuidas parlamendiliikmed teatud eelnõude üle hääletades varem käitusid või mida seaduseelnõu võib tegelikult tähendada, vaatamata pooldajate seisukohtadele.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada otsuste mõju riigi äärealadele väljaspool suuremaid linnu.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada üksikasjalikult vägivalda, seksuaalkuritegevust, vaesust jt sarnaseid teemasid, et suurendada nende teemade olulisust ühiskonnas. Näiteks kirjeldate üksikasjalikult vere hulka mõrvapaigas või jagate visuaalseid üksikasju seksiskandaali sattunud poliitikute kohtumistest.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada uudistes kõiki osapooli. Näiteks jagate valimiskampaaniate kajastamisel kõigi erakondade / valijate arvamusi.	☐	☐	☐	☐	☐
Toetada konkreetseid liikumisi, isegi kui ühiskond neid eriti heaks ei kiida. Näiteks kajastate kliimamuutustega võitlemise strateegiate väljatöötamist.	☐	☐	☐	☐	☐
Kaitsta oma riigi rahvuslikke väärtusi. (nagu vabadus, võrdsus, kultuuriline mitmekesisus, pärand jne)	☐	☐	☐	☐	☐
Pöörduda avalikkuse poole, et aidata mõnd inimest või organisatsiooni. Näiteks kajastate, kui mõni inimene on teadmata kadunud või kellegi päästmiseks on vaja teatud veregruppi.	☐	☐	☐	☐	☐

Huvidekonflikti vältimine. Näiteks huvidekonflikti korral keeldute uudise tegemisest.	☐	☐	☐	☐	☐
Kritiseerida, mida ütlevad või teevad ühiskonna mõjukad inimesed või rühmad.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada ametivõimude otsuste mõju kindlatele ühiskonnagruppidele (nt rahvus, rass, orientatsioon). Näiteks kajastate sisserändajate tervishoiu rahastuse kärpimist.	☐	☐	☐	☐	☐
Aidata inimestel hinnata toodete või teenuste kvaliteeti.	☐	☐	☐	☐	☐
Huumori, liialduste, sarkasmi jms kasutamine informatsiooni huvitavamalt esitamiseks. Näiteks teete nalja poliitikute grammatikavigade või kajastatava teema üle.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada avalikkust kodanikualgatustest. Näiteks kajastate meeleavaldusi, korjandusi, kogukonnaüritusi.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada teie või teie organisatsiooni ning võimuesindajate vahelisi konflikte või vastasseise. Näiteks teete uudise, kui mõjukas allikas ei luba teid ametlikule pressikonverentsile või jagate tõendeid, kui allikas väldib intervjuu andmist.	☐	☐	☐	☐	☐
Kodanikuliikumiste ja -vajaduste selgesõnaline toetamine.	☐	☐	☐	☐	☐

Kui levinud on need praktikad toimetuses, kus te töötate?

	1 Pole levinud	2 Mitte väga levinud	3 Raske öelda	4 Üsna levinud	5 Väga levinud
Kajastada uudistes kodanike häält	☐	☐	☐	☐	☐
Oma arvamuse kajastamine uudistekstides. Näiteks väljendate arvamust, et mõne riigi president on valetaja, või kinnitades, et riigi jalgpallimeeskond on maailma parim.	☐	☐	☐	☐	☐
Võimul olevate isikute või gruppide (poliitikud, erakonnad, äriisikud, kirik, kultuuritegelased) tegevuse kahtluse alla seadmine. Näiteks esitate tõendeid, mis seab kahtluse alla parlamendiliikmete süütuse maksupettuste osas.	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjeldada uudistes inimesi nende intellektuaalsete, füüsiliste või sotsiaalsete omaduste järgi.	☐	☐	☐	☐	☐
Näidata, kuidas konkreetne sündmus või tegevus võib mõjutada inimeste igapäevast elu. Näiteks nendite, et gaasi hinna tõusu tõttu peavad inimesed ühistranspordis rohkem maksma või kuidas kuulsuse tegevus nende fänne mõjutab.	☐	☐	☐	☐	☐
Esitada oma ettepanekuid või ideid võimalike tegutsemisviiside või probleemide lahenduste kohta. Näiteks soovitate ametivõimudel võtta kasutusele konkreetseid meetmeid kliimamuutuste vastu võitlemiseks või inimeste palkade või elatustaseme parandamiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Paljastada mõjukate üksikisikute või ühiskonnarühmade, näiteks poliitikute ja erakondade, juhtorganite, ettevõtete, kiriku ja	☐	☐	☐	☐	☐

kultuuritegelase ebaseaduslikku tegevust. Näiteks paljastate juhtumeid poliitilise korrupsiooni, laste seksuaalse kuritarvitamise, maksupettuste kohta.					
Väljendada uhkust oma riigi kodanikuks olemise suhtes. Näiteks väljendate uhkust maailma juhtpositsiooni üle innovatsiooni, spordi või sotsiaalpoliitika valdkonnas.	☐	☐	☐	☐	☐
Kasutada arvamusküsitluste tulemusi kodanike seisukohtade levitamiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Suunata avalikkust käituma teatud sündmuse või teema suhtes teatud viisil. Näiteks julgustate avalikkust pärast maavärinat võtma kasutusele ohutusmeetmeid või kutsute inimesi üles hääletama järgmistel valimistel.	☐	☐	☐	☐	☐
Viidata selgelt inimeste emotsioonidele. Näiteks kajastate vanemate rõõmu, kelle laps pääses õnnetusest tervena või kuidas parlamendiliikmed istungil teineteist sõimavad.	☐	☐	☐	☐	☐
Näidata avalikku poliitikat või valitsuse tegevust positiivses valguses. Näiteks kiidate maksureformi või riigi keskkonnasõbralikku tegevust.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada inimesi kohtu- või haldusprotsessidest, mis on seotud mõjukate inimeste või gruppidega. Näiteks kajastate valitsuse liikme toime pandud maksupettust või sportlaste dopingusüüdistuste uurimist.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada inimesi nende majanduslikest, sotsiaalsetest ja / või poliitilistest kohustustest ja õigustest. Näiteks teavitate inimesi uuest tulumaksuseaduse muudatusest või sellest,	☐	☐	☐	☐	☐

millist tüüpi autod ei tohi enam teatud linnaosades sõita.					
Jagada avalikkusele näpunäiteid ja praktilisi juhiseid igapäevaelu probleemide lahendamiseks. Näiteks annate nõu, kuidas käituda lärmakate naabritega, kuidas end loodusõnnetuste korral kaitsta, kuidas tervist hoida jne.	☐	☐	☐	☐	☐
Kasutada uudiste kajastamisel hinnangulisi sõnu, mis annavad aimu teie enda arvamusest. Näiteks kirjeldate poliitikut ebapädevana või avaliku elu tegelast rassistina.	☐	☐	☐	☐	☐
Pakkuda teavet võimu kuritarvitamise või õigusrikkumiste kohta teie enda põhjalike uuringute põhjal. Näiteks uurite ja kajastate korrupsiooni, kui olete avastanud off-shore varikontode võrgustiku, mida kasutatakse maksupettuse eesmärgil.	☐	☐	☐	☐	☐
Tõsta esile riigi mõjukate inimeste juhtimisoskusi või isikuomadusi.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada oma riigi edu sotsiaalsetes, spordi-, poliitilistes või majanduslikes saavutustes. Näiteks kirjutate riigi viimase aasta majanduskasvust või vaesuse vähenemisest.	☐	☐	☐	☐	☐
Selgitada konkreetsete sündmuste või probleemide põhjuseid, tähendusi või tagajärgi. Näiteks juhite tähelepanu võimalikele mõjudele, mida konkreetne otsus võib elanikkonnale avaldada.	☐	☐	☐	☐	☐
Pakkuda tarbijale teavet uute toodete või teenuste kohta. Näiteks, kui kirjutate tehnoloogiast, siis teavitata ka turu parimatest mobiiltelefonidest.	☐	☐	☐	☐	☐

Kiita üksikisikute, rühmade või organisatsioonide saavutusi oma maakonnas või riigis.	☐	☐	☐	☐	☐
Teha kampaaniat poliitiliste või sotsiaalsete eesmärkide nimel. Näiteks öeldes, et toetate valimisea langetamist või loomade elutingimuste parandamist.	☐	☐	☐	☐	☐
Jagada teavet mõjuisikute eraelu kohta. Näiteks teete loo presidendist kui emast, kuulsa ärimehe puhkusest või inimeste armuelust.	☐	☐	☐	☐	☐
Tsiteerida allikaid, mis seavad kahtluse alla, kritiseerivad või paljastavad ühiskonna mõjukate gruppide või üksikisikute rikkumisi.	☐	☐	☐	☐	☐
Lisada uudistesse tausta ja selgitada põhjalikult konteksti konkreetsete sündmuste kohta. Näiteks kirjeldate, kuidas parlamendiliikmed teatud eelnõude üle hääletades varem käitusid või mida seaduseelnõu võib tegelikult tähendada, vaatamata pooldajate seisukohtadele.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada otsuste mõju riigi äärealadele väljaspool suuremaid linnu.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada üksikasjalikult vägivalda, seksuaalkuritegevust, vaesust jt sarnaseid teemasid, et suurendada nende teemade olulisust ühiskonnas. Näiteks kirjeldate üksikasjalikult vere hulka mõrvapaigas või jagate visuaalseid üksikasju seksiskandaali sattunud poliitikute kohtumistest.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada uudistes kõiki osapooli. Näiteks jagate valimiskampaaniate kajastamisel kõigi erakondade / valijate arvamusi.	☐	☐	☐	☐	☐

Toetada konkreetseid liikumisi, isegi kui ühiskond neid eriti heaks ei kiida. Näiteks kajastate kliimamuutustega võitlemise strateegiate väljatöötamist.	☐	☐	☐	☐	☐
Kaitsta oma riigi rahvuslikke väärtusi. (nagu vabadus, võrdsus, kultuuriline mitmekesisus, pärand jne)	☐	☐	☐	☐	☐
Pöörduda avalikkuse poole, et aidata mõnd inimest või organisatsiooni. Näiteks kajastate, kui mõni inimene on teadmata kadunud või kellegi päästmiseks on vaja teatud veregruppi.	☐	☐	☐	☐	☐
Huvidekonflikti vältimine. Näiteks huvidekonflikti korral keeldute uudise tegemisest.	☐	☐	☐	☐	☐
Kritiseerida, mida ütlevad või teevad ühiskonna mõjukad inimesed või rühmad.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada ametivõimude otsuste mõju kindlatele ühiskonnagruppidele (nt rahvus, rass, orientatsioon). Näiteks kajastate sissereändajate tervishoiu rahastuse kärpimist.	☐	☐	☐	☐	☐
Aidata inimestel hinnata toodete või teenuste kvaliteeti.	☐	☐	☐	☐	☐
Huumori, liialduste, sarkasmi jms kasutamine informatsiooni huvitavamalt esitamiseks. Näiteks teete nalja poliitikute grammatikavigade või kajastatava teema üle.	☐	☐	☐	☐	☐
Teavitada avalikkust kodanikualgatustest. Näiteks kajastate meeleavaldusi, korjandusi, kogukonnaüritusi.	☐	☐	☐	☐	☐
Kajastada teie või teie organisatsiooni ning võimuesindajate vahelisi konflikte või vastasseise. Näiteks teete uudise, kui mõjukas allikas ei luba teid ametlikule	☐	☐	☐	☐	☐

pressikonverentsile või jagate tõendeid, kui allikas väldib intervjuu andmist.					
Kodanikuliikumiste ja -vajaduste selgesõnaline toetamine.	☐	☐	☐	☐	☐

Järgmises tabelis leiate veel väiteid oma töö kohta. Palun märkige 5-palli skaalal, kuidas need väited teie igapäevase töö kohta kehtivad.

	1 Mitte kunagi	2 Harva	3 Raske öelda	4 Tihti	5 Alati
Kui pean mingit teemat oluliseks on mul võimalik seda kajastada.	☐	☐	☐	☐	☐
Mul on vabadus valida lugusid/uudiseid, mille kallal töötan.	☐	☐	☐	☐	☐
Mul on vabadus otsustada uudisloo fookuse üle.	☐	☐	☐	☐	☐
Minu lugude lõplikke versioone mõjutavad teiste toimetuse liikmete arvamused.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen end turvaliselt väliste isikute ja / või organisatsioonide suuliste ähvarduste / rünnakute eest, mis tekivad vastusena minu tööle.	☐	☐	☐	☐	☐
Ma kasutan tööl enesetsensuuri.	☐	☐	☐	☐	☐

Palun märkige 5-palli skaalal, kui olulised on teie igapäevases töös järgmised väited?

	1 Ebaoluline	2 Mitte väga oluline	3 Raske öelda	4 Üsna oluline	5 Väga oluline
Faktide kasutamine ja faktikontroll.	☐	☐	☐	☐	☐
Digitaalsete tööriistade kasutamine, näiteks ajajoonte või andmete visualiseerimiseks.	☐	☐	☐	☐	☐

Digitaalsete tööriistade kasutamine allikate ja teabe otsimiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaalmeedia kasutamine lugude reklaamimiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaalmeedia kasutamine lugejate seas arutelu tekitamiseks.	☐	☐	☐	☐	☐
Mõõdikute ja analüütika kasutamine, näiteks lehevaatamiste arv ja lugemiseks kulutatud aeg, et täpsemini valida lugusid, mida edasi arendada ja reklaamida.	☐	☐	☐	☐	☐
Loo asjakohasuse ja väärtuse mõõtmine lähtudes hinnangutest, tiraažist või klikkidest.	☐	☐	☐	☐	☐

Järgmised küsimused on mõeldud ainult statistilisel eesmärgil. Neid ei kasutata teie ega teiste uuringus osalevate isikute tuvastamiseks.

Millist meediumit te kasutate oma igapäevatoos?

1. Televisioon
2. Raadio
3. Trükimeedia
4. Veeb

Kas te töötate igapäevaselt:

1. Kindlas rubriigis
2. Rohkem kui ühes rubriigis
3. Pole kindlat rubriiki

Kui te töötate kindlas rubriigis täpsustage millises:

Mitu lugu te avaldate tavalisel nädalal?

Mis on teie praegune positsioon toimetuses?

1. Peatoimetaja
2. Toimetaja
3. Reporter
4. Ankur
5. Muu

Kui valisite "muu" täpsustage:

Mitu aastat olete töötanud ajakirjanikuna?

Mitu aastat olete töötanud praeguses toimetuses?

Sugu

1. Mees
2. Naine
3. Muu

Kui vana te olete?

Mis on teie kõrgeim lõpetatud haridustase?

1. Põhiharidus
2. Keskharidus
3. Kutseharidus
4. Bakalaureusekraad
5. Magistrikraad
6. Doktorikraad

(Kui teie vastus oli 4 ; 5 või 6) Mis oli teie peeriala?

1. Ajakirjandus/kommunikatsioon
2. Sotsiaalteadused
3. Majandusteadus
4. Õigusteadus
5. Humanitaarteadused
6. Täppisteadused
7. Loodusteadused
8. Muu

Valikuline: Paljudes riikides võrdlevad inimesed poliitilist spektrit vasakult paremale ja liberaalselt konservatiivsele. Skaalal, kus 0 on vasakpoolne / liberaalne, 10 on parempoolne / konservatiivne ja 5 on tsentristlik:

Kuhu te paigutaksite oma uudistetoimetuse?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vasakpoolne / Parempoolne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liberaalne / Konservatiivne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kuhu te paigutaksite oma toimetuse lugejate sihtrühma?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vasakpoolne / Parempoolne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liberaalne / Konservatiivne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kuhu te ennast paigutaksite?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vasakpoolne / Parempoolne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liberaalne / Konservatiivne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vastaja nimi

Lisa 2. Ingliseelne originaalküsimustik

SURVEY ON JOURNALISTIC CULTURES

Thank you for agreeing to take part in this survey.

The questionnaire contains several types of questions. Please, use the mouse or keyboard to indicate (or please tell me what is the – in case our PIs apply a face-to-face interview or use a self administered questionnaire mode) the option of your choice.

(FOR ONLINE SURVEY) Finally, click the "Submit" button to send your answers to us.

Please choose the organization you primarily work for that is associated with the email address this survey was sent to **CREATE LIST SPECIFIC TO EACH COUNTRY**

FILTER QUESTION

Do you currently work selecting, writing, producing, developing, or reporting news stories for this organization?

1   *Yes*

2   *No*

If your answer to the above question is “no,” thank you for your time; you don’t need to complete this survey further.

Below is a list of specific journalistic practices that can be followed when reporting a news story.

Please read the instructions and answer the subsequent questions:

- Please read the statements in the left-hand column and answer the question in the middle column based on how much importance you ascribe to each of these practices as a journalist. Please use the 5-point scale where 1 is “not important at all”, 2 is “not very important”, 3 is “somewhat important”, 4 is “quite important”, and 5 is “extremely important”.

- Then, in the right-hand column, please rate the statements based on what your organization does. Specifically, we would like to know how common are these professional practices in the development of stories published at (or by) the news organization you primarily work for? Please

use the 5-point scale where 1 is “not common at all”, 2 is “not common”, 3 is “sometimes”, 4 is “quite common”, and 5 is “extremely common”.

Considering that this is a global survey that is designed to be completed by journalists in 40+ countries from all kinds of journalistic beats, please answer each question in the middle column based on your conception of the role of a journalist, and in the right-hand column based on the content your organization produces.

How much importance do you give to each of these professional practices as a journalist?					How common are these practices in the stories you get published at the news organization you primarily work for?				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Not important at all	Not very important	Somewhat important	Quite important	Extremely important	Not common at all	Not very common	Sometimes	Quite common	Extremely common
Including the voice of individual citizens in the news.					Including the voice of individual citizens in the news.				
Providing your opinion on the issues you are reporting, as an expression of approval or disapproval. <i>For example, expressing the view that the president of a country is a liar, or stating that your country’s soccer team is the best in the world.</i>					Providing your opinion on the issues you are reporting, as an expression of approval or disapproval. <i>For example, expressing the view that the president of a country is a liar, or stating that your country’s soccer team is the best in the world.</i>				
Questioning the truthfulness of what powerful individuals or groups in society such as politicians and political parties, governing bodies, business, the church, and the cultural elite, say or do. <i>For example, providing evidence that sheds doubt on the behavior of members of Parliament, or on the declaration of innocence of a famous actor regarding tax fraud.</i>					Questioning the truthfulness of what powerful individuals or groups in society such as politicians and political parties, governing bodies, business, the church, and the cultural elite, say or do. <i>For example, providing evidence that sheds doubt on the behavior of members of Parliament, or on the declaration of innocence of a famous actor regarding tax fraud.</i>				
Featuring individuals in the news, by providing information on their intellectual, physical, or social characteristics. <i>For example, showing or describing a subject’s physical appearance, or describing a person’s intellectual ability or social status.</i>					Featuring individuals in the news, by providing information on their intellectual, physical, or social characteristics. <i>For example, showing or describing a subject’s physical appearance, or describing a person’s intellectual ability or social status.</i>				

<p>Indicating how a particular event or action might influence the day-to-day lives of ordinary people. <i>For example, acknowledging that because of the rise of the price of gas, people will need to pay more in public transportation, or how the actions of a celebrity is affecting their fans.</i></p>	<p>Indicating how a particular event or action might influence the day-to-day lives of ordinary people. <i>For example, acknowledging that because of the rise of the price of gas, people will need to pay more in public transportation, or how the actions of a celebrity is affecting their fans.</i></p>
<p>Providing your own proposals or ideas regarding potential policies or solutions to problems. <i>For example, suggesting the authorities need to take specific measures to fight against climate change, or for the improvement of people's salaries or living standards.</i></p>	<p>Providing your own proposals or ideas regarding potential policies or solutions to problems. <i>For example, suggesting the authorities need to take specific measures to fight against climate change, or for the improvement of people's salaries or living standards.</i></p>
<p>Uncovering illegal /irregular behavior of powerful individuals or groups in society, such as politicians and political parties, governing bodies, business, the church, and the cultural elite. <i>For example, uncovering cases of political corruption, sex abuse on children, tax fraud, manipulation of information, etc.</i></p>	<p>Uncovering illegal /irregular behavior of powerful individuals or groups in society, such as politicians and political parties, governing bodies, business, the church, and the cultural elite. <i>For example, uncovering cases of political corruption, sex abuse on children, tax fraud, manipulation of information, etc.</i></p>
<p>Expressing positive feelings about being a citizen of your country. <i>For example, expressions of national pride about being a world leader in innovation, sports, or social policy.</i></p>	<p>Expressing positive feelings about being a citizen of your country. <i>For example, expressions of national pride about being a world leader in innovation, sports, or social policy.</i></p>
<p>Using public poll-data to share the opinions of citizens</p>	<p>Using public poll-data to share the opinions of citizens</p>
<p>Calling on the public to behave in a certain way regarding an event or issue. <i>For example, encouraging the public to take safety measures after an earthquake; or calling them to action with regards to an issue, such as voting in the next election.</i></p>	<p>Calling on the public to behave in a certain way regarding an event or issue. <i>For example, encouraging the public to take safety measures after an earthquake; or calling them to action with regards to an issue, such as voting in the next election.</i></p>
<p>Including explicit references to emotions of people. <i>For example, depicting the happiness of parents that found their child alive after a tornado, using close-ups of a grieving family member, or depicting how members of parliament are yelling in a session as an expression of anger and disagreement against other members.</i></p>	<p>Including explicit references to emotions of people. <i>For example, depicting the happiness of parents that found their child alive after a tornado, using close-ups of a grieving family member, or depicting how members of parliament are yelling in a session as an expression of anger and disagreement against other members.</i></p>

<p>Presenting in a positive light public policies or official activities of governing elites.</p> <p><i>For example, praising tax reforms, the measures to reduce CO2 emissions implemented by the government, or defending a new public policy on professional sports.</i></p>	<p>Presenting in a positive light public policies or official activities of governing elites.</p> <p><i>For example, praising tax reforms, the measures to reduce CO2 emissions implemented by the government, or defending a new public policy on professional sports.</i></p>
<p>Including information on judicial or administrative processes regarding powerful individuals or groups in society. <i>For example, reporting on an official investigation of tax fraud committed by members of the government or of the institutional cover up of the doping of national athletes, or on legal charges of fraud concerning prominent business executives</i></p>	<p>Including information on judicial or administrative processes regarding powerful individuals or groups in society. <i>For example, reporting on an official investigation of tax fraud committed by members of the government or of the institutional cover up of the doping of national athletes, or on legal charges of fraud concerning prominent business executives</i></p>
<p>Informing people of their economic, social and/or political duties and rights. <i>For example, when the government reveals a new tax policy, and your story informs citizens how to receive it; or which types of cars are no longer allowed to enter inner-city districts etc.</i></p>	<p>Informing people of their economic, social and/or political duties and rights. <i>For example, when the government reveals a new tax policy, and your story informs citizens how to receive it; or which types of cars are no longer allowed to enter inner-city districts etc.</i></p>
<p>Giving the public tips and practical guidance on how to deal with everyday life problems. <i>For example, providing advice on how to deal with noisy neighbors, how to protect oneself in cases of natural disasters, how to stay healthy, etc.</i></p>	<p>Giving the public tips and practical guidance on how to deal with everyday life problems. <i>For example, providing advice on how to deal with noisy neighbors, how to protect oneself in cases of natural disasters, how to stay healthy, etc.</i></p>
<p>Using evaluative terms about events or persons in your news reporting that reveal your own way of seeing things. <i>For example, personally describing the presidential administration of a government as chaotic, or a public figure as a racist.</i></p>	<p>Using evaluative terms about events or persons in your news reporting that reveal your own way of seeing things. <i>For example, personally describing the presidential administration of a government as chaotic, or a public figure as a racist.</i></p>
<p>Providing information on abuses of power or wrongdoing based on your own extensive inquiry and research. <i>For example, to investigate corruption and report on it after you discover a network of companies with accounts in the Bahamas created for tax evasion.</i></p>	<p>Providing information on abuses of power or wrongdoing based on your own extensive inquiry and research. <i>For example, to investigate corruption and report on it after you discover a network of companies with accounts in the Bahamas created for tax evasion.</i></p>

Favorably stressing the leadership, management skills or personal characteristics of institutional powers, economic leaders, and powerful elites.	Favorably stressing the leadership, management skills or personal characteristics of institutional powers, economic leaders, and powerful elites.
Looking for opportunities to share social, sporting, political, or economic achievements of your country. <i>For example, highlighting the economic growth of your country in the last year, the decrease of poverty, the fact that a top leader is a woman etc.</i>	Looking for opportunities to share social, sporting, political, or economic achievements of your country. <i>For example, highlighting the economic growth of your country in the last year, the decrease of poverty, the fact that a top leader is a woman etc.</i>
Explaining the causes, meanings or consequences of specific events or issues. <i>For example, pointing out the potential effects that a specific decision could have on the general population</i>	Explaining the causes, meanings or consequences of specific events or issues. <i>For example, pointing out the potential effects that a specific decision could have on the general population</i>
Providing consumer information about trends, advances and new products or services. <i>For example, if you cover technology, to report on the best cell-phones in the market.</i>	Providing consumer information about trends, advances and new products or services. <i>For example, if you cover technology, to report on the best cell-phones in the market.</i>
Praising the achievement of individuals, groups or organizations in your locality or country.	Praising the achievement of individuals, groups or organizations in your locality or country.
Campaigning for a political or social cause. <i>For example, stating that you support lowering the voting age, or raising animal welfare standards</i>	Campaigning for a political or social cause. <i>For example, stating that you support lowering the voting age, or raising animal welfare standards</i>
Including information on the private lives of people being covered in the news. <i>For example, producing a story about the president of the country as father, a famous business person's holidays, or affairs and love lives of specific individuals.</i>	Including information on the private lives of people being covered in the news. <i>For example, producing a story about the president of the country as father, a famous business person's holidays, or affairs and love lives of specific individuals.</i>
Quoting sources that question, criticize or uncover wrongdoings of powerful groups or individuals in society.	Quoting sources that question, criticize or uncover wrongdoings of powerful groups or individuals in society.
Including background information and in-depth context for citizens regarding specific events in the news. <i>For example, describing how members of Parliament previously behaved when voting about specific topics of the legislative agenda, or what a proposed law might really mean in spite of what its proponents say.</i>	Including background information and in-depth context for citizens regarding specific events in the news. <i>For example, describing how members of Parliament previously behaved when voting about specific topics of the legislative agenda, or what a proposed law might really mean in spite of what its proponents say.</i>

Mentioning the impact of decisions on the periphery of your country beyond the capital city and other main cities.	Mentioning the impact of decisions on the periphery of your country beyond the capital city and other main cities.
Including details to heighten the impact of stories about violence, crime, extreme poverty, sex, etc. <i>For example, describing in vivid detail the amount of blood at a murder scene or sharing graphic details of encounters of politicians involved in a sex scandal.</i>	Including details to heighten the impact of stories about violence, crime, extreme poverty, sex, etc. <i>For example, describing in vivid detail the amount of blood at a murder scene or sharing graphic details of encounters of politicians involved in a sex scandal.</i>
Including different perspectives in the news to inform citizens. <i>For example, ensuring that the views of all parties/voters are shared when covering election campaigns</i>	Including different perspectives in the news to inform citizens. <i>For example, ensuring that the views of all parties/voters are shared when covering election campaigns.</i>
Supporting specific agendas even if they are not widely endorsed by the society. <i>For example, developing strategies to fight climate change.</i>	Supporting specific agendas even if they are not widely endorsed by the society. <i>For example, developing strategies to fight climate change.</i>
Defending your country's national values, <i>such as freedom, prosperity, equality, cultural diversity, heritage and so on.</i>	Defending your country's national values, <i>such as freedom, prosperity, equality, cultural diversity, heritage and so on.</i>
Appealing to the audience to help other people with specific and personal problems they may be facing. <i>For example, when a child, parent, relative, pet, or someone else gets lost, or if someone is dying and looking for blood donors, etc.</i>	Appealing to the audience to help other people with specific and personal problems they may be facing. <i>For example, when a child, parent, relative, pet, or someone else gets lost, or if someone is dying and looking for blood donors, etc.</i>
Making sure that your beliefs do not influence your reporting. <i>For example, declining to report on a story if you have a conflict of interest, or reporting on a conflict your news organization may have.</i>	Making sure that your beliefs do not influence your reporting. <i>For example, declining to report on a story if you have a conflict of interest, or reporting on a conflict your news organization may have.</i>
Criticizing or judging what powerful individuals or groups in society say or do.	Criticizing or judging what powerful individuals or groups in society say or do.
Depicting the impact of authorities' decisions on specific socially defined communities such as particular social classes, sexualities, races or ethnicities. <i>For example, funding cuts to health care for immigrant populations, or the changing of rules for the LGBTQ+ community to serve in the armed forces.</i>	Depicting the impact of authorities' decisions on specific socially defined communities such as particular social classes, sexualities, races or ethnicities. <i>For example, funding cuts to health care for immigrant populations, or the changing of rules for the LGBTQ+ community to serve in the armed forces.</i>

Helping the audience to recognize the good and bad quality of specific products or services.	Helping the audience to recognize the good and bad quality of specific products or services.
Using humor, exaggeration, sarcasm, or other storytelling devices to provide information in an entertaining way. <i>For example, poking fun at grammatical errors made by a politician, or making jokes about any situation that is being reported.</i>	Using humor, exaggeration, sarcasm, or other storytelling devices to provide information in an entertaining way. <i>For example, poking fun at grammatical errors made by a politician, or making jokes about any situation that is being reported.</i>
Informing the public about citizens activities. <i>For example, demonstrations, fundraisers, or community events.</i>	Informing the public about citizens activities. <i>For example, demonstrations, fundraisers, or community events.</i>
Depicting conflict or confrontation between you, and/or the media organization where you work, and one or more individuals or groups in power. <i>For example, sharing in your news that a powerful source denied you/your organization access to an official press conference, or including evidence that shows a source trying to avoid you when you try to get an interview or take a photograph/image of that source.</i>	Depicting conflict or confrontation between you, and/or the media organization where you work, and one or more individuals or groups in power. <i>For example, sharing in your news that a powerful source denied you/your organization access to an official press conference, or including evidence that shows a source trying to avoid you when you try to get an interview or take a photograph/image of that source.</i>
Explicitly supporting citizen movements and demands.	Explicitly supporting citizen movements and demands.

In this section, you will find another list of statements about your work. Please tell us to what extent these statements apply to your daily practice. *Please follow the 5-point scale where 1 is “never”, 2 is “seldom”, 3 is “sometimes”, 4 is “often”, and 5 is “always”.*

	Never	Seldom	Sometimes	Often	Always
When I have an idea about a topic that I consider important, I am able to develop/cover the story	1	2	3	4	5
I have freedom to select the news/stories I work on	1	2	3	4	5
I have freedom to decide which aspects of a news story I should emphasize	1	2	3	4	5
The final versions of my stories are impacted by the editorial opinions/actions of others	1	2	3	4	5

I feel safe from verbal threats/attacks from external individuals and/or organizations that occur in response to my work	1	2	3	4	5
I feel safe from physical threats/attacks from external individuals and/or organizations that occur in response to my work	1	2	3	4	5
I use self-censorship practices at work	1	2	3	4	5

In this next-to-last section, please indicate how important are the following aspects in your daily work? *Please follow the 5-point scale where 1 is “not important at all”, 2 is “not very important”, 3 is “somewhat important”, 4 is “quite important”, and 5 is “very important.”*

	Not important at all	Not very important	Somewhat important	Quite important	Extremely important
Usage of hard facts and fact-checking	1	2	3	4	5
Using digital tools, such as timelines or data visualization mechanisms.					
Using digital tools to search for story sources and information.					
Using social media to promote stories.					
Using social media to connect with the audience.					
Using metrics and analytics, such as pageviews and time spent to inform the selection, development, and promotion of stories.					
Using ratings, circulation numbers, or traffic metrics to measure the relevance/value of a story.					

The following final questions are for statistical purposes only. They will not be used to identify you or others participating in the study.

In which media platform (s) do you deliver the content you select, write, develop, or report?

1. Television	Yes	No
2. Radio (sound)	Yes	No
3. Print	Yes	No
4. Online	Yes	No

In your daily work, do you work on:

- 1 *a specific beat*
- 2 *more than one beat*
- 3 *no particular beat*

If you do work on a beat(s), please name it below.

.....

How many stories do you write, produce and/or develop in a normal week?

.....

What is your current position in the newsroom being studied?

Editor-in-chief/News Director

Editor

Producer

Reporter

Anchor/Host/Presenter

Writer

Other, specify:

How many years have you been working as a journalist?

.....

How many years have you been working for the news organization you primarily work for?

.....

Gender

- 1 *Male*

- 2 *Female*
- 3 *Other*

What is your age?

..... years

What is the highest level of formal education you attained?

Less than high school

High school

Vocational/non-academic training

- 4 Some college/university studies, but no diploma/degree
- 5 Bachelor's degree/college diploma or equivalent
- 6 Master's degree or equivalent
- 7 Ph.D.

(If your answer is 4, 5 or 6) What was your major course of studies?

- 1 *Journalism/Communication*
- 2 *Social Sciences*
- 3 *Economics*
- 4 *Law*
- 5 *Humanities*
- 6 *Exact Sciences*
- 7 *Natural Sciences*
- 8 *Others*

Optional In many countries, people identify politically on a spectrum from “left” to “right” and “liberal” to “conservative.” On a scale where 0 is left/liberal, 10 is right/conservative, and 5 is center/moderate:

Where would you place the perspective of the news media organization you primarily work for?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Left

Right

99= Not applicable to politics in my country

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Liberal

Conservative

99= Not applicable to politics in my country

Where would you place the majority of the target audience of the news media organization you primarily work for?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Left

Right

99= Not applicable to politics in my country

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Liberal

Conservative

99= Not applicable to politics in my country

Where would you place yourself?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Left

Right

99= Not applicable to politics in my country

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Liberal

Conservative

99= Not applicable to politics in my country

How did you complete this survey?

- 1 *Face-to-face interview*
- 2 *Self-administered questionnaire*
- 3 *Online*

Thank you very much!

Lisa 3. Personaalne kiri ajakirjanikele

Lugupeetud ...!

Tartu Ülikool palub teie abi rahvusvahelise ajakirjanike ametialaste rollide uuringuga. Küsitlusele vastamine võtab kuni 10 minutit teie väärtuslikust ajast, kuid on teadusele hindamatu. Teilt küsitakse 5-pallisel skaalal hinnanguid ajakirjanike professionaalsete rollidega seotud tavade ja praktikate kohta. Siin on link küsimustikule: ([OKIA, s.a.](#))

Lühiülevaade projektist

Tegu on osaga rahvusvahelisest ajakirjanike professionaalsete rollide uuringust Journalistic Role Performance (JRP). Uuringus analüüsivad enam kui 45 riiki, kuidas nende uudistekstides esinevad erinevad ajakirjanduslikud rollid (nt valvekoer, lojaalne abistaja, neutraalne vahendaja, kodanikuühiskonna teenindaja jt). Analüüsime 2020. aastal ilmunud tuhandeid ajalehe-, veebi-, raadio- ja teleuudiseid ning küsitleme ajakirjanikke, kes on olnud nende uudiste autorid. See on ka põhjus, miks saadame selle küsimustiku nimeliselt teile.

Ankeedis küsitakse ka teie nime. See vastus on küll vabatahtlik ja võimaldab ülevaadet, kes on juba küsitlusele vastanud, kuna valimis on esindatud vaid need ajakirjanikud, kelle uudised on ka meie kvantitatiivse kontentanalüüsi valimis. Enne andmete töötlemist kustutatakse vastaja nimi ning vastused anonümiseeritakse. Kui te ei soovi ankeedis oma nime avaldada, siis jätke see vastuseta, kuid võimalusel palun andke kirjaga märku, et olete vastanud.

Uuringu esmaseid tulemusi saab lugeda 2021. aasta kevadel valmivates Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi bakalaureuse- ja magistritöodes. Samuti saavad Eesti ajakirjandusväljaanded soovi korral ülevaate enda väljaande uudiste ja küsitlustulemuste analüüsil tugineva ajakirjanduslike rollide täitmise profiili.

JRP Eesti uurimisrühma juhib TÜ ajakirjandusuuringute teadur Marju Himma-Kadakas, kellelt saab projekti kohta täpsustavat infot (marju.himma@ut.ee, 53 410 997).

Juhul kui teil ei ole võimalik uuringus osaleda, palun andke sellest teada vastates siinsele kirjale või kirjutades Marju Himma-Kadakale. Siiski loodame, et leiate aja küsimustiku täitmiseks!

Anett Peel

TÜ ajakirjandustudeng ja JRP projekti uuringuassistent

Lihtlitsents

Lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.

Mina, Anett Peel:

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Ajakirjaniku sekkuja rolli esinemine eesti uudislugudes“, mille juhendajad on Marju Himma-Kadakas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anett Peel

24.05.2021